

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека. *Заснований у 2011 році. Видається раз на два тижні.*

Головний редактор В. Горвий. *Редакційна колегія:* Н. Іванова (відповідальна за випуск), Ю. Половинчак, Т. Дубас

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

Громадська думка про правотворення

/Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 6 (88)
(квітень 2015 р.)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ	3
ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ	4
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС	
І. Беззуб <i>Український парламент на шляху реформ</i>	11
Т. Миськевич <i>Проблеми та ризики реформування сфери управління багатоквартирними будинками в Україні</i>	17
О. Кривецький <i>Реформа адвокатури: перспективи</i>	22
У ЦЕНТРІ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ	
С. Полтавець <i>Іноземні військові та найманці в зоні АТО: гра у піжмурки</i>	26
ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ	
Огляд валютного ринку	31
Моніторинг економічного законодавства	36
<i>Повышение тарифов ЖКХ в апреле поддержит инфляцию на высоком уровне</i>	51
<i>Гривна удерживает лидерские позиции в своем падении</i>	52
ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА	
О. Єфимов, адвокат, аудитор, кандидат юридичних наук.....	53
<i>Послуга чи робота: відповідь ціною в РРО</i>	53
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА	60

КИЇВ 2015

Шановні друзі та колеги !

*Щиро вітаємо
зі світлим Христовим Воскресінням!
Нехай серця сповняться надією і любов'ю.
Миру і злагоди вам, здоров'я і добра.
Намхнення на добрі та праведні справи.
Радісних Великодніх Свят!*

З повагою колектив НЮБ НБУВ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Верховна Рада схвалила низку законів, спрямованих на декомунізацію країни

По-перше, парламент України заборонив комуністичну і нацистську символіку. За проект закону «Про засудження комуністичного і націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні і заборона пропаганди їх символіки» № 2558 проголосували 254 народні депутати. Комуністичний тоталітарний режим визнається злочинним, що проводив політику державного терору, яка характеризувалася численними порушеннями прав людини у формі індивідуальних і масових вбивств, страт, депортацій, тортур, використанням примусової праці, інших форм масового терору.

Відповідно до закону, символіка комуністичного тоталітарного режиму включає будь-яке зображення державних прапорів, гербів, інших символів СРСР, УРСР, інших республік у складі СРСР, гімн СРСР, УРСР, інших союзних республік, або їх фрагменти; атрибутику, у якій використовується поєднання серпа і молота, серпа, молота і п'ятикутної зірки, плуга, молота і п'ятикутної зірки. Символіка Комуністичної партії або її елементи, зображення, пам'ятники особам, які займали керівні посади в Комуністичній партії, починаючи з посади секретаря районного комітету і вище.

Також до символіки комуністичного тоталітарного режиму належать зображення, пам'ятники, присвячені подіям, пов'язаним з діяльністю Компартії, встановленням радянської влади на території України; зображення гасел Компартії, цитат її керівників.

Крім того, до тоталітарної символіки належить назва областей, районів, населених пунктів з використанням імен або псевдонімів керівників Компартії.

Вносяться зміни в закон про політичні партії в Україні, відповідно до яких політична партія не може використовувати символіку комуністичного або тоталітарного режимів, а також пропагувати цінності цих режимів.

Забороняється державна реєстрація ЗМІ, назва якого містить комуністичну чи нацистську символіку. Також вносяться зміни до закону про телебачення і радіомовлення, відповідно до яких забороняється розповсюдження аудіовізуального продукту, що виправдовує злочинний характер комуністичного або тоталітарного режиму чи такого, що створює позитивний образ керівників Компартії.

Зокрема, виготовлення та розповсюдження комуністичної чи нацистської символіки, а також їх публічне використання караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк з конфіскацією майна. Ці ж дії, вчинені представником влади, організованою групою, або вчинені з використанням ЗМІ або вчинені повторно, караються позбавленням волі на строк від п'яти до 10 років з можливістю конфіскації майна.

Також депутати Верховної Ради України проголосували за урядовий законопроект «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років». У пояснювальній записці до законопроекту йдеться, що його метою є «забезпечення відкритості архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років,

створення механізмів реалізації права кожного на доступ до такої архівної інформації шляхом: визначення поняття репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років, визначення режиму доступу до зазначеної архівної інформації, встановлення виключного переліку підстав обмеження доступу до такої архівної інформації, встановлення відповідальності за необґрунтоване віднесення такої архівної інформації до інформації з обмеженим доступом, її ненадання, неправомірної відмови у наданні, неповне надання архівної інформації».

Також прийнятий сьогодні (09.04.2015 р. – Ред.) документ пропонує здійснити передачу документів та інших носіїв архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 рр. до спеціалізованого галузевого державного архіву Українського інституту національної пам'яті з архівних підрозділів сучасних правоохоронних органів та спецслужб України з метою звільнення останніх від здійснення непередбачених законодавством України функцій.

Водночас депутати парламенту ухвалили Закон «Про правовий статус борців за незалежність України». Цей документ авторства Ю. Шухевича надає спеціальний статус, соціальні гарантії та пільги всім військовим та підпільним українським організаціям ХХ ст. Ідеться про Союз визволення України, УСС, УНР, Гетьманат, ЗУНР, партизанські і повстанські загони Наддніпрянщини, Карпатську січ, УПА, ОУН, Сойм Карпатської України, Українську Гельсінську спілку та низку інших організацій. «Держава визнає, що борці за незалежність України у ХХ столітті, які визначені у статті 1 даного закону, відіграли головну роль у відновленні української державності, яка проголошена Актом 24 серпня 1991 року, що є основною передумовою надання правового статусу та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті», – ідеться в законі.

Держава, згідно з Законом, може визначити борцям за незалежність соцгарантії і пільги та держнагороди. «Публічне заперечення факту правомірності боротьби за незалежність України у ХХ столітті визнається наругою над пам'яттю борців за незалежність України у ХХ столітті, приниженням гідності українського народу і є протиправним», – зазначено в законі.

Також уперше на рівні закону Україна визнає факт агресії радянської Росії проти України в 1917–1920 рр. та окупацію й анексію радянською Росією території України (*За матеріалами BBC Україна (<http://www.bbc.co.uk>), Українська правда (www.pravda.com.ua), Преса України (uapress.info), Ipress.ua (ipress.ua).*

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

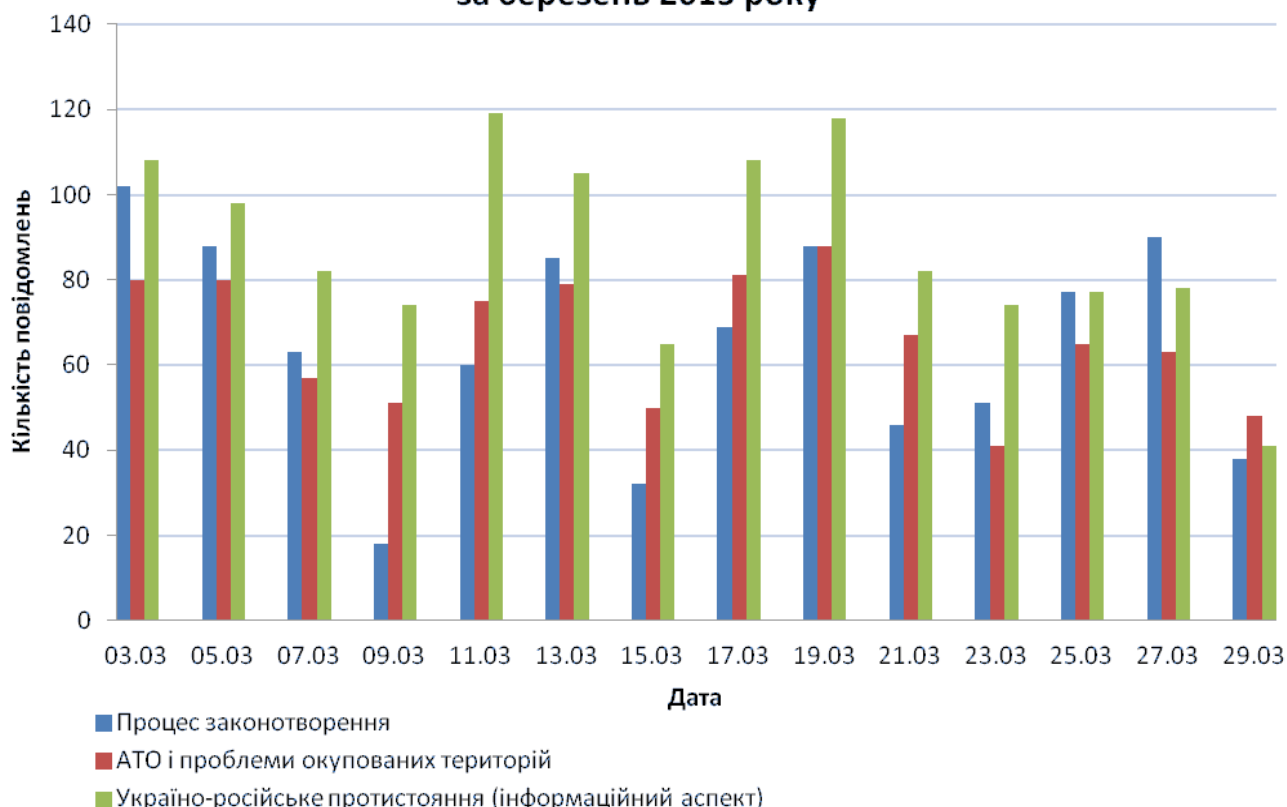
Проект представляє результати кількісно-якісного аналізу співвідношення й динаміки висвітлення основних резонансних тем у вітчизняному інформаційному просторі. У березні 2015 р. у процесі висвітлення *законотворчих процесів* найбільше уваги ЗМІ приділяли обговоренню актуальних законів (реформи, зняття депутатської недоторканності, децентралізації влади); наслідкам закону про

люстрацію (закон № 4359а «Про очищення влади»). Зберігається високий інтерес до інших антикорупційних законів, зокрема судової реформи, їх дієвості, переваг та недоліків. У березні актуалізувалася проблема деолігархізації влади як у контексті відставки І. Коломойського, так і показових арештів чиновників та іншої діяльності ГПУ. Досить активно обговорється питання стабільності національної валюти, що постало після її стрімкого знецінення, а також заходи, спрямовані на врегулювання ситуації, зокрема тарифна політика, позика МВФ, необхідність проведення економічних реформ.

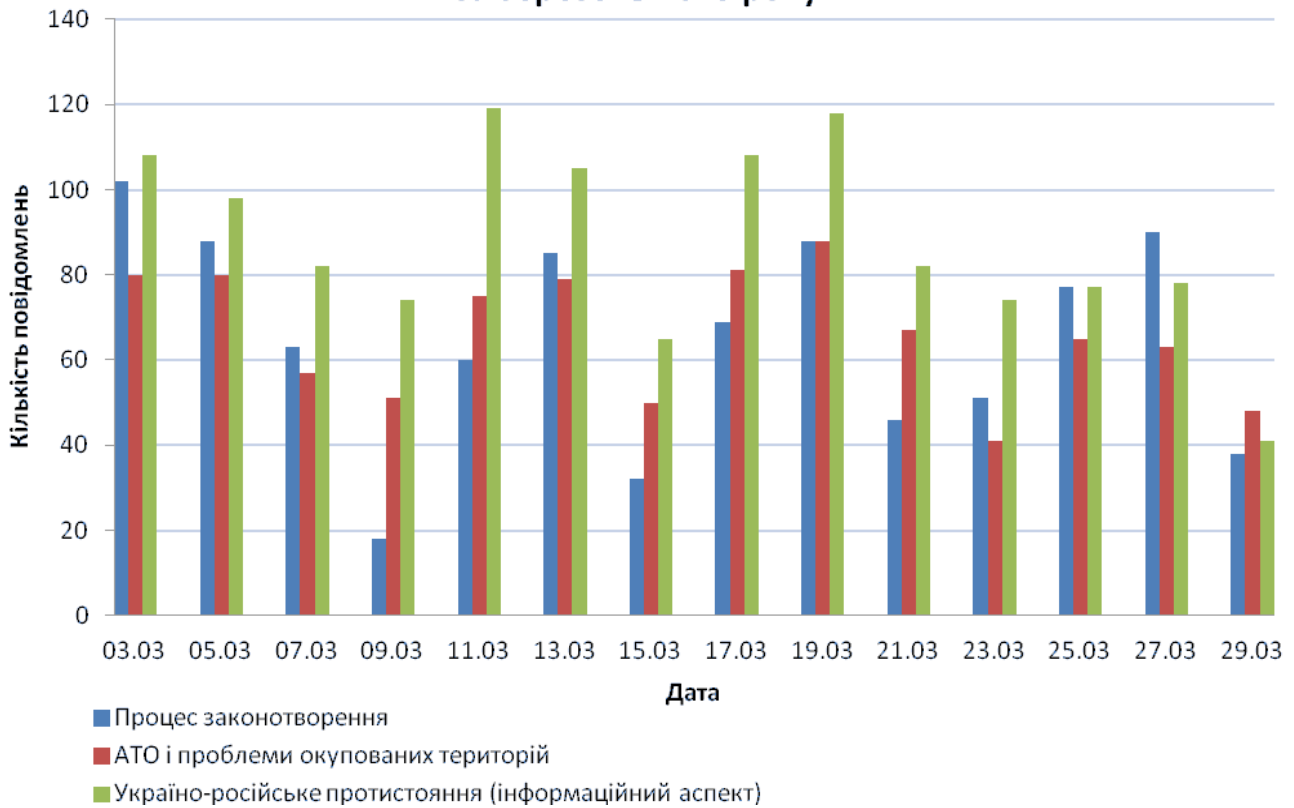
Тематика *АТО і проблеми окупованих територій* розглядаються в контексті ініціатив Президента та уряду в пошуках шляхів врегулювання кризи на Донбасі, стратегії повернення втрачених територій, відбудови, оптимального територіального устрою, розв'язання проблем з переселенцями та евакуацією (в т. ч. перенесення навчальних закладів на територію мирних регіонів України); заходи, скеровані на протидію провокаціям та активним наступальним діям бойовиків на тлі хисткого перемир'я після підписання других Мінських домовленостей. ЗМІ продовжують відстежувати діяльність сепаратистів та їхніх лідерів на окупованих територіях, збройні сутички між різними угрупованнями найманців та збройними силами РФ. Фіксують наростаюче невдоволення місцевого населення, партизанські рухи.

Паралельно висвітлюється ситуація в окупованому Криму, порушення прав людини загалом і зростаючий тиск на кримських татар зокрема. Зберігає актуальність загроза тероризму, що нависла не лише над південно-східними областями, але й у інших регіонах України (Одеса, Харків та Дніпропетровськ) та заходи спецслужб, скеровані на протидію та запобігання подібним диверсійам. Осмислення *інформаційного аспекту українсько-російського протистояння* залишається серед найбільш актуальних тем березневого інформаційного простору паралельно з висвітленням зусиль України для збереження цілісності держави та миру.

**Загальна картина резонансних повідомлень
за березень 2015 року**

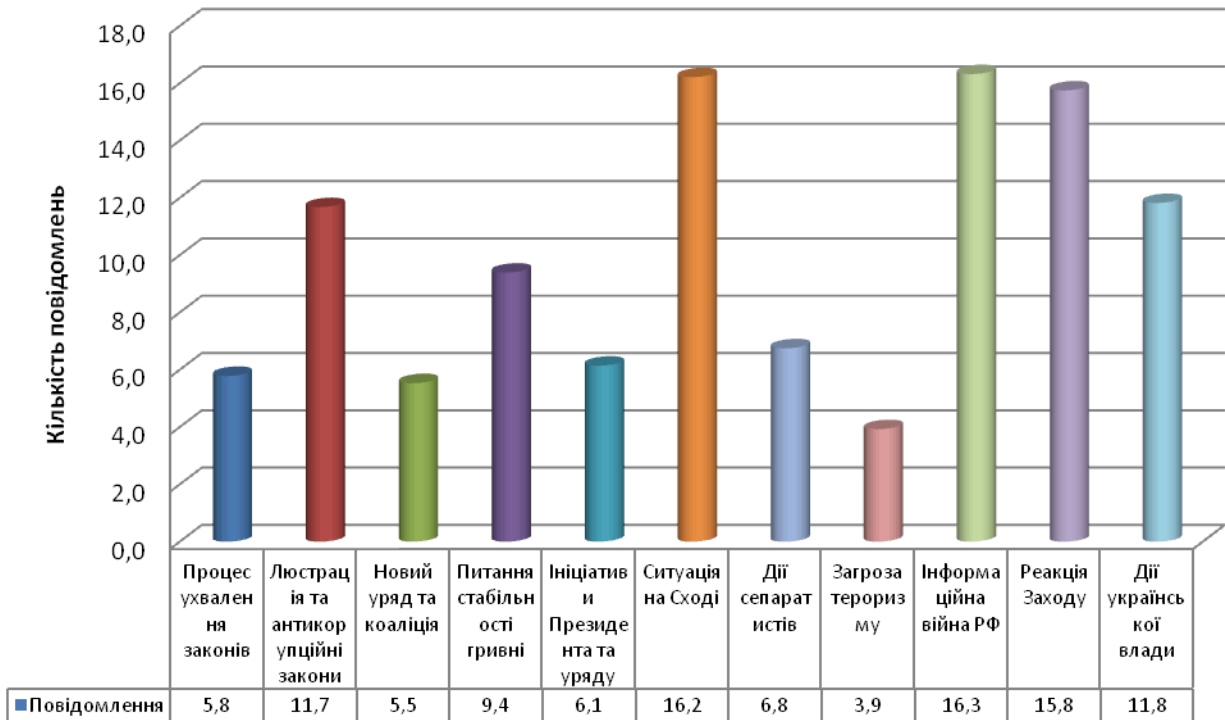
Загальна картина резонансних повідомлень за березень 2015 року

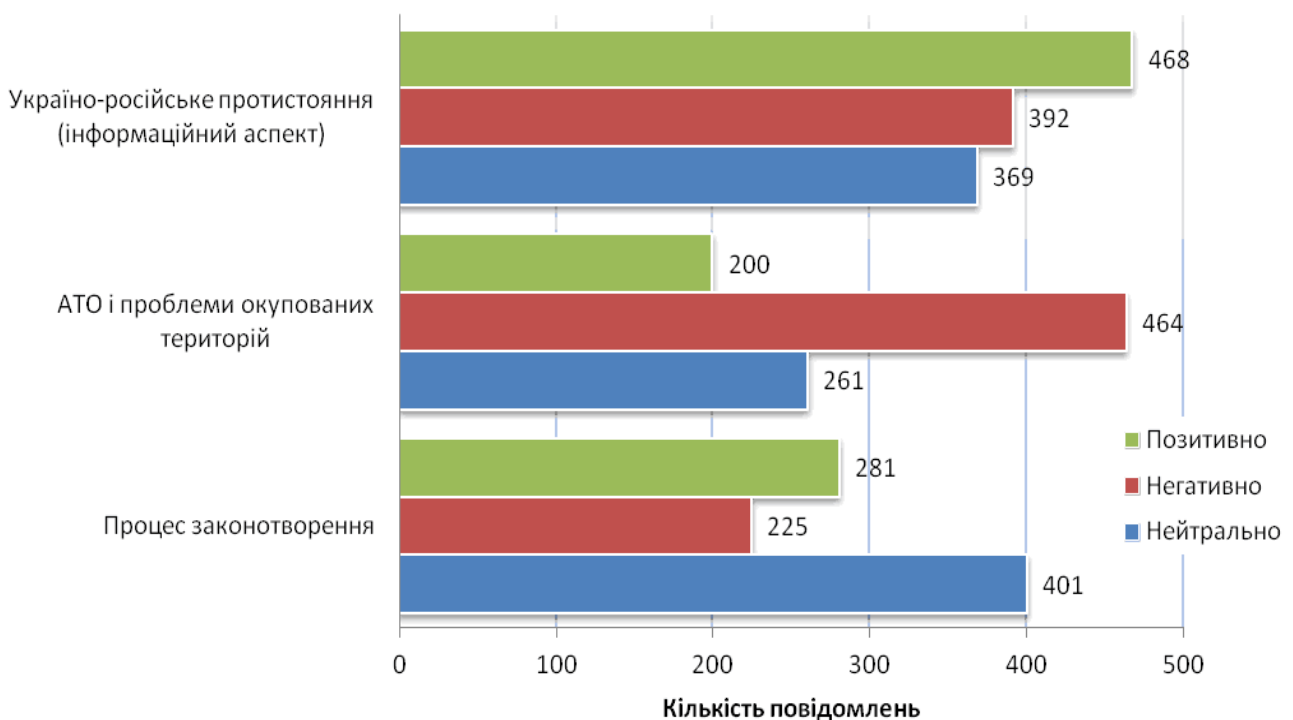
Загальна картина резонансних повідомлень за березень 2015 року

Середньодобовий показник резонансних повідомлень за березень 2015 року

Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за березень 2015 року

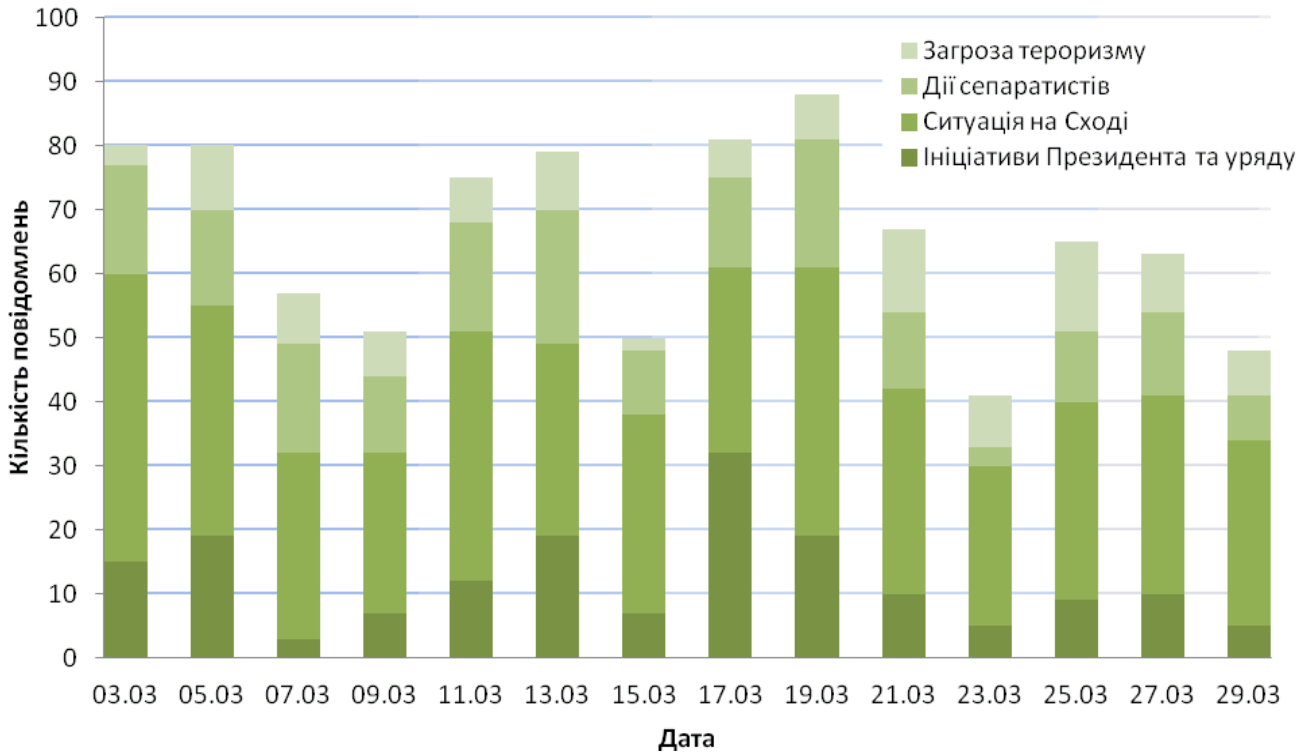
Процес законотворення

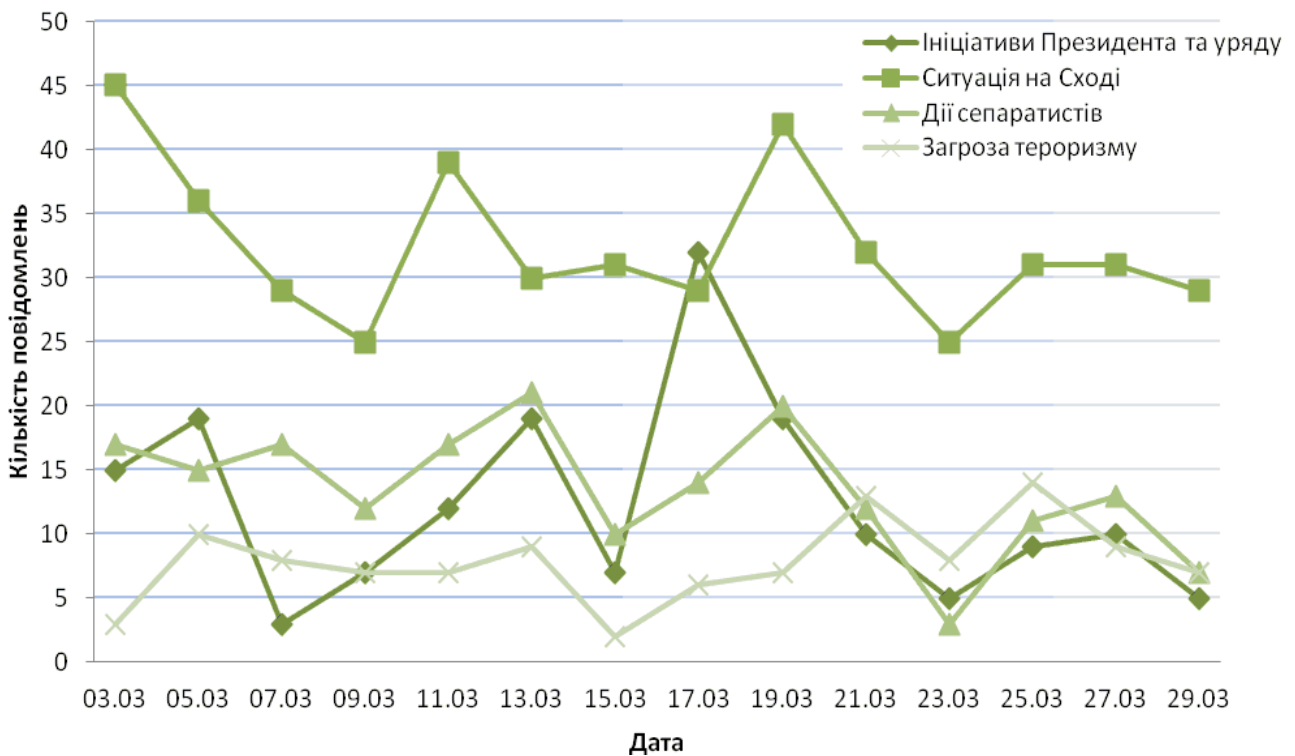
Процес законотворення

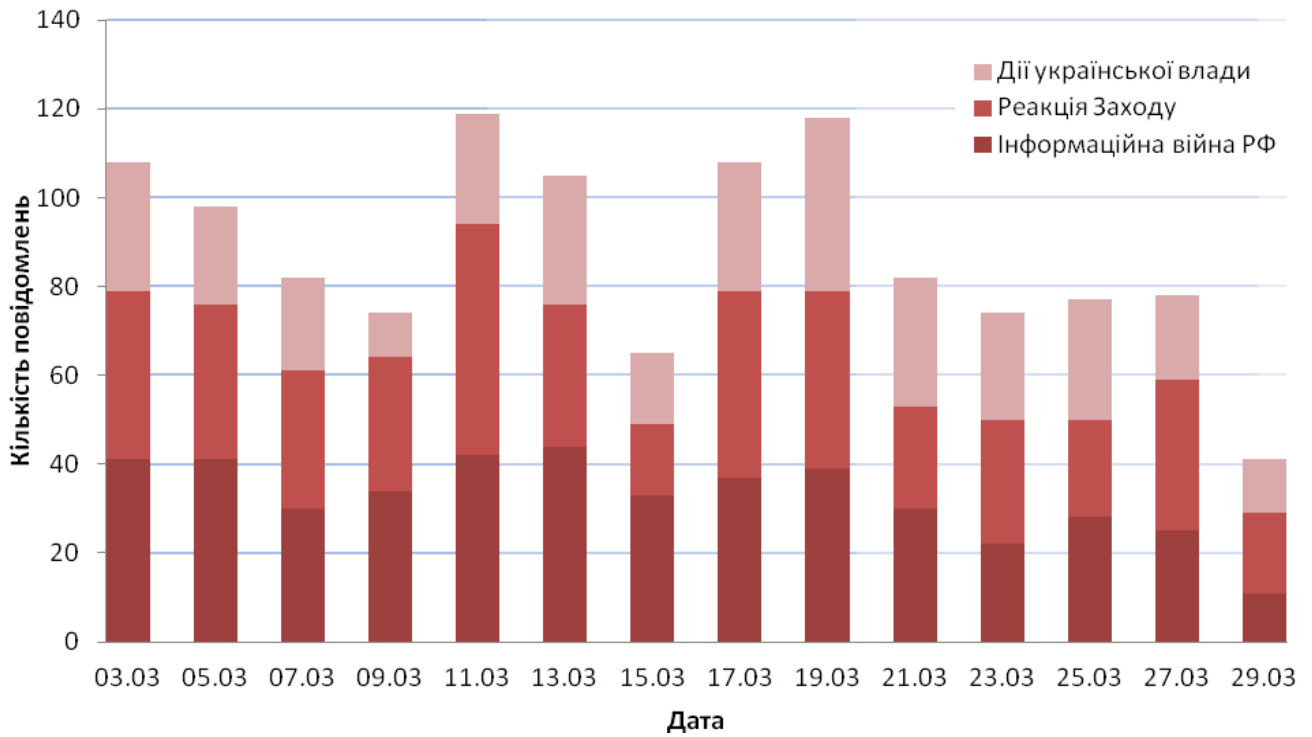
АТО і проблеми окупованих територій

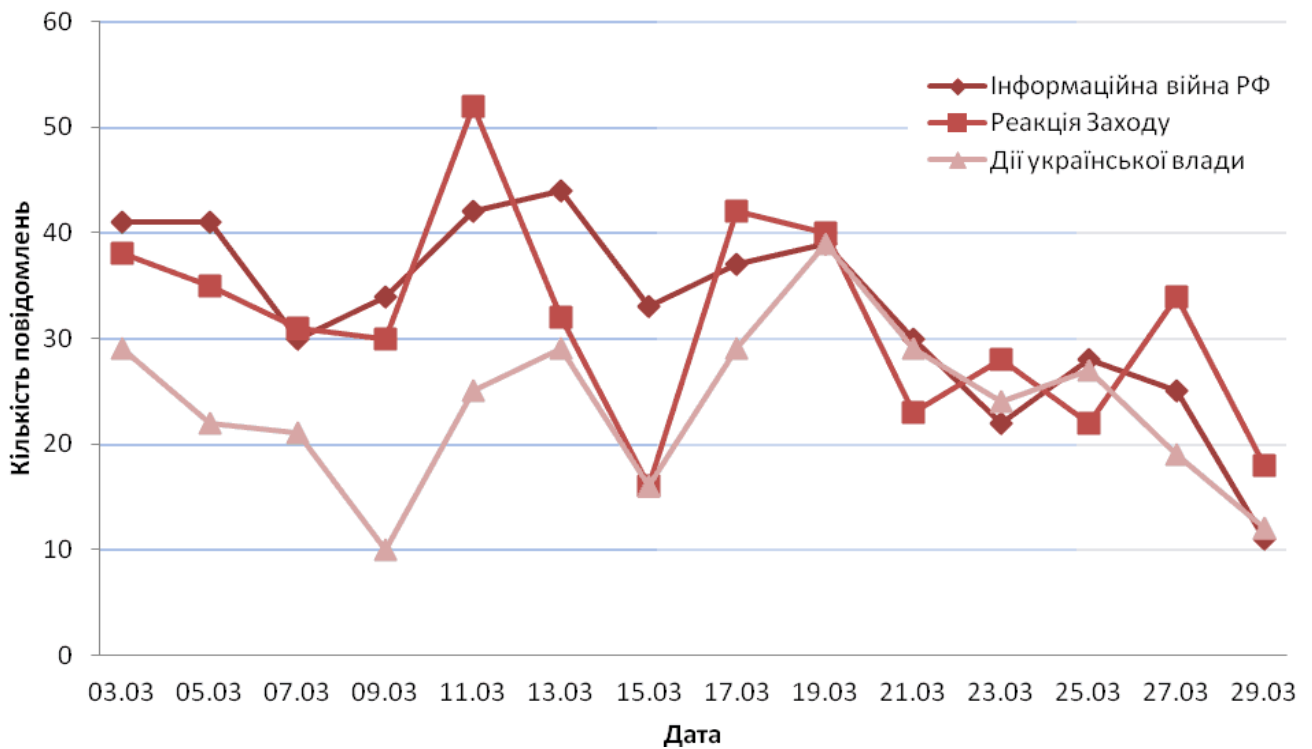
АТО і проблеми окупованих територій

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Український парламент на шляху реформ

Розбудова в Україні сучасного демократичного суспільства, її прагнення інтегруватись у Європейський Союз стикаються з багатьма перепонами, серед яких наслідки світової економічної кризи, внутрішньополітична нестабільність, підвищення рівня інфляції та безробіття, зниження довіри громадян до влади тощо. Це свідчить про суттєве зниження ефективності діяльності системи органів державного урядування та органів місцевого самоврядування, необхідність її якісного оновлення шляхом запровадження нових форм і методів управління та сучасного інструментарію на основі інформаційних технологій, одним з яких є впровадження системи електронного урядування. Подібне реформування має обов'язково враховувати досвід провідних країн світу, адже проблема пошуку шляхів ефективного реформування влади є актуальною не лише для України.

Е-урядування – це використання державними органами інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) з метою обміну інформацією з громадянами, підприємствами та між собою, реструктуризації адміністративних процесів, прискорення та підвищення якості надання державних послуг, зменшення витрат, забезпечення внутрішньої ефективності та запобігання проявам корупції.

Електронне урядування розглядається як частина електронної демократії, складовими якої є електронний парламент, електронне законодавство, електронний суд, електронне посередництво, електронні вибори, електронний референдум, електронне голосування, електронні петиції, електронні кампанії, електронні опитування тощо.

«Електронний парламент» – законодавчий орган, який набуває більшої ефективності, прозорості, доступності та звітності завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям.

Парламент, як центральна демократична установа, відіграє ключову роль у встановленні соціальних та політичних цінностей, які є корисними для всіх членів суспільства, незважаючи на їх різноманітність. Однак для реформування країни та проведення швидких, радикальних та стратегічних реформ почати парламент має із себе. Як зазначила народний депутат України Ю. Тимошенко, розпочати треба з очищення та підвищення іміджу самого парламенту, з повернення віри до парламенту.

Виступаючи на Міжнародній конференції «Перспективи Е-Парламенту. Відкритість, прозорість, підзвітність. Сучасні рішення для комунікації депутатів та виборців» (12 березня 2015 р.), Голова Верховної Ради України В. Гройсман заявив, що Україна повинна відмовитися від централізованої пострадянської моделі управління. За його словами, запровадження реформ дасть змогу створити таку державну систему управління, яка дасть можливість нашій країні стати сучасною, демократичною європейською державою, і

парламент відіграватиме в цьому процесі ключову роль.

«Ми маємо розпочати відбудову українського парламентаризму, реформувати парламент, – наголосив він. – Коли ми говоримо про нові виклики, сучасні, європейські рішення, маємо розуміти, що і сам парламент має бути сучасним, відкритим, і ми маємо підвищити якість законодавчого процесу». При цьому він упевнений, що ефективна робота Верховної Ради є передумовою успішного реформування країни, а запорукою її ефективної роботи є запровадження електронного парламенту. Заходи щодо впровадження електронного парламенту містять у собі проект Плану законодавчого забезпечення реформ, який В. Гройсман представив народним депутатам і який, на його переконання, має стати робочою книгою кожного, хто сьогодні працює в парламенті.

У цьому контексті спікер визначив сім завдань у цій сфері на 2015 р.: запровадження можливості подання електронних петицій від громадян до Верховної Ради; надання в електронній формі народним депутатам текстів законопроектів, обмін електронними документами на всіх етапах їх створення та проходження; публікація на веб-порталі електронного протоколу, а також інформації про діяльність кожного народного депутата (відвідування, голосування, робота в залі та комітетах), у тому числі відео- та аудіозаписи; створення веб-сторінок усіх комітетів та запровадження відеотрансляцій роботи комітетів; створення електронних приймалень; публікація інформації на веб-порталі Верховної Ради у формі відкритих даних; покращення інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, зокрема доступ до мережі Інтернет (Wi-Fi).

Про важливість запровадження електронного парламенту говорить і радник Адміністрації Президента Д. Кізірія. На його думку, це можливість прямого зв'язку громадян із владою, гарантія того, що голос кожного громадянина може дійти до його обранця і впливати на щоденні його дії.

За словами радника АП, запровадження такої системи в Грузії допомогло громадянам отримати державні сервіси з будь-якої точки країни. За словами експерта, електронний парламент має ліквідувати бюрократію, зекономити час та гроші.

Заступник глави АП Д. Шимків зазначив, що електронні технології зроблять роботу парламенту ефективнішою, тому це потрібно закріпити законодавчо.

У свою чергу цю ініціативу підтримав і керівник профільного Комітету ВРУ з питань зв'язку О. Данченко, адже, за його словами, влада і контроль за нею в демократичній державі повинні належати народowi.

Співробітництво з міжнародними партнерами, на думку Голови ВР, сприятиме процесу створення електронного самоврядування в Україні.

В. Гройсман висловився за необхідність налагодження спільно з проектом USAID і партнерами з ЄС повноцінної роботи Європейського центру інформаційної підтримки Верховної Ради України, що дасть змогу повною мірою використовувати міжнародний досвід реформ.

Європейські піонери інноваційного «парламенту» висловили абсолютну підтримку в спільних консультаціях та впровадженні такої системи. Керівники парламентів Північної Європи і країн Балтії заявили про готовність поділитися

досвідом з Україною в питаннях розбудови демократичного суспільства, боротьби з корупцією та стабілізації економіки України.

Під час зустрічі в українському парламенті з Головою Верховної Ради (16 березня 2015 р.) спікер Рікседагу Королівства Швеції У. Алін висловив готовність допомогти українському парламенту у впровадженні електронного документообігу, що, на його переконання, значно посилить результативність роботи парламенту.

У свою чергу спікер парламенту Литви Л. Граужинене наголосила на готовності надавати допомогу в розвитку демократичного процесу, але підкреслила, що Україна сама повинна вирішити, яку парламентську формулу хоче втілити в життя.

Американський дипломат в Україні Д. Пайєтт підтримав українського спікера, назвавши створення в Україні електронного парламенту основою для боротьби з корупцією. Він упевнений, що Україна має величезний потенціал для розвитку ІТ-галузі.

Сьогодні Європейський Союз приділяє багато уваги формуванню єдиного цифрового ринку Європи – ринку, який не має ані технічних, ані законодавчих кордонів, ринку, де кожен громадянин може вільно отримувати необхідні цифрові послуги згідно з єдиними стандартами, незалежно від місця перебування. Такий ринок має надати новий поштовх соціально-економічному розвитку ЄС. Україна в рамках реалізації угоди про Асоціацію з ЄС має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування відповідно до європейських вимог.

Питання підтримки ініціатив України у сфері електронного урядування та запровадження спільних підходів й правил до формування єдиного цифрового ринку обговорювалися на Європейському форумі #Digital4EU 24 лютого 2015 р. у Брюсселі. Україну представляли голова Державного агентства з питань електронного урядування О. Риженко, експерти Робочої групи з розробки урядової політики у сфері розвитку електронного урядування та Реанімаційного пакета реформ О. Левченко, О. Вискуб та А. Скіпальський.

У рамках форуму українська делегація провела зустрічі з віце-президентом Європейської комісії з питань єдиного цифрового ринку А. Ансіпом, головою комітету Європарламенту з питань міжнародних відносин Е. Броком та депутатом Європарламенту й засновником депутатської групи Digital Agenda for Europe М. Боні, під час яких були обговорені питання підтримки ініціатив України в цій сфері.

Крім того, О. Риженко провів робочу зустріч із головою департаменту публічних послуг М. Роєн та заступником голови й координатором міжнародного департаменту Головного управління з питань ІКТ Європейської комісії Л. Форсбергом. За результатами зустрічі було досягнуто домовленості стосовно експертної допомоги працівників комісії, зокрема проведення експертизи проектів нормативно-правових актів України у сфері е-урядування на відповідність європейським вимогам, а також ініціювання участі України в загальноєвропейських пілотних проектах.

Учасники Міжнародної конференції «Перспективи Е-парламенту. Відкритість, прозорість, підзвітність. Сучасні рішення для комунікації

депутатів та виборців», яка відбулася 12–13 березня 2015 р., обговорили стан та перспективи інформаційної взаємодії депутатів ВР України та виборців за допомогою сучасних технологічних рішень і нових можливостей, які надає імплементація е-врядування, можливість створення й практичного використання програмно-апаратного комплексу «мобільний офіс» депутата ВР як складової майбутнього е-парламенту, механізми практичного впровадження «електронних петицій» тощо.

Цей захід було організовано Програмою Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «РАДА: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво» за підтримки ВР України та за сприяння Державного агентства з питань електронного урядування України.

Вітчизняні та зарубіжні експерти представили український та міжнародний досвід, який може бути використаний для створення е-парламенту, а вироблені рекомендації будуть успішно застосовуватися організаціями, які працюють над розробкою електронного парламенту.

До речі, 28 квітня 2014 р. на 51-й черговій сесії Дніпропетровської міської ради депутатською групою «Наш дім – Дніпропетровськ» було ініційовано впровадження в Дніпропетровській міськраді електронного парламенту. На думку депутатів, це допоможе зменшити рівень бюрократії та корупції, а також забезпечить європейську якість роботи міськради.

Ще одним з напрямів реформування українського парламенту, що міститься в ініційованому В. Гройсманом Плані законодавчого забезпечення реформ, є підвищення інституційної спроможності парламенту, адже будь-яка проблема вимірюється здатністю її розв'язати.

Під час зустрічі з президентом Європейського парламенту М. Шульцем у Брюсселі (24 лютого 2015 р.) В. Гройсман виступив з ініціативою започаткувати спільну програму щодо підвищення інституційної спроможності Верховної Ради, покращення ефективності її роботи, запровадження європейських стандартів парламентських процедур, організації роботи комітетів та фракцій.

Він наголосив на важливості підвищення інституційної спроможності Верховної Ради, забезпечення прозорості й ефективності її роботи, а також на необхідності підвищення якості схвалюваних рішень.

Про підтримку ООН у реформуванні українського парламенту, підвищення його інституційної спроможності Голова ВР В. Гройсман говорив і з координатором системи ООН в Україні Н. Вокером.

Керівник парламенту запропонував створити спільну з Програмою розвитку ООН програму дій щодо реформи українського парламенту, зокрема, апарату Верховної Ради та парламентських процедур, за участю міжнародних інституцій і експертів. На думку В. Гройсмана, така програма має містити як інституційний, так і технічний аспекти модернізації, максимально використавши інформаційні технології у процесі творення законопроектів, їхнього просування, впровадження електронного врядування.

У свою чергу Н. Вокер висловив готовність взяти активну участь у розробці і впровадженні програми дій щодо реформи українського парламенту та залучити експертів з досвідом такої роботи в інших країнах світу.

Про реформи, які наближують Україну до Європи, ішлося також і під час зустрічі В. Гройсмана з делегаціями Комітету з бюджетних питань на чолі з Ж. Артуї та підкомітету з безпеки та оборони Комітету з закордонних справ Європейського парламенту на чолі з А. Фотигіою (18 березня 2015 р.).

За словами європарламентарів, вони підтримують зусилля України на шляху реформ і готові брати участь у серйозній роботі з нарощування інституційної спроможності Верховної Ради. Зокрема, Ж. Артуї наголосив, що комітет докладе всіх зусиль, аби Україні було надано повноцінну фінансову допомогу.

Голова Верховної Ради також має намір систематизувати роботу парламенту. Планується створити сім робочих груп, які напрацюють «дорожній план». Він включатиме, у тому числі й конституційну реформу, яка передбачає децентралізацію влади. Без цього буде дуже важко провести реформи в освіті, охороні здоров'я, і навіть в економічній політиці.

Голова ВР пояснив, що цей «дорожній план» сформує завдання і роботу між парламентськими комітетами, фаховим середовищем, що підвищить результативність парламенту.

Крім того, з метою оптимізації роботи парламентських комітетів для належної реалізації наданих їм повноважень у парламенті зареєстровано проект постанови № 2427 «Про усунення окремих недоліків в організації роботи комітетів Верховної Ради України» (автор – нардеп А. Парубій). Проектом передбачено, якщо питання, яке перебуває в межах компетенції комітету Верховної Ради, не розглядається комітетом у встановлені Регламентом терміни, Голова ВР набуває право організовувати розгляд цього питання іншим комітетом ВР на будь-якій стадії законодавчої процедури.

В. Гройсман зазначив, що в парламенті вже систематизували все, що було напрацьовано коаліційною угодою, програмою уряду, Стратегією розвитку України-2020 та угодою про Асоціацію з Європейським Союзом.

Тим часом фракція «Самопоміч» пропонує посилити штрафні санкції щодо депутатів-порушників. Лідер фракції О. Березюк упевнений, що громадяни України хочуть бачити парламент і, зокрема, його сесійну залу як символ стабільності влади, а недисциплінованість депутатів викликає незадоволення в людей. Саме тому, за словами народного депутата, фракція звертається до спікера з проханням посилити штрафні санкції щодо депутатів не лише за грубі, а й за дрібні порушення, наприклад «за відсутність народного депутата на місці без поважних причин або за розмови між собою у сесійній залі».

На сьогодні в багатьох зарубіжних країнах концепція електронного парламенту набула широкого поширення. У сучасному комп'ютеризованому світі парламенти мають використовувати ІКТ для забезпечення більшої презентабельності, прозорості, доступності, звітності та ефективності своїх функцій. Застосовуючи нові технології, парламенти мають звертати увагу на проблеми, що виникають при глобальних спробах створити рівноправне, демократично спрямоване, цілісне інформаційне суспільство. Способи, до яких вдасться парламент для втілення ІКТ у своєму середовищі, вплинуть на характер інформаційного суспільства у відповідній країні, а також на їхній внесок у створенні такого суспільства.

На міжнародній арені з ініціативи Міжпарламентського союзу, департаменту ООН з економічних і соціальних питань і групою національних парламентів функціонує Всесвітній центр інформаційно-комп'ютерних технологій для парламенту, який було створено у 2005 р. Цей центр переслідує дві головні мети: посилення ролі парламенту в розвитку інформаційного суспільства та стимулювання використання ІКТ як засобу для модернізації парламентських процесів, підвищення прозорості й підзвітності, а також поліпшення міжпарламентського співробітництва.

Усі відомі розробки в галузі розвитку електронного парламентаризму, всі концептуальні поради Всесвітнього центру інформаційно-комп'ютерних технологій для парламенту (Global Center of ICT for Parliament) наголошують, що головним чинником розробок у галузі електронного парламенту є полегшення роботи власне парламенту, полегшення доступу до інформації щодо роботи самого парламенту, пришвидшення обміну інформацією між підрозділами парламенту, а також між парламентом та іншими урядовими підрозділами. Все це забезпечується за допомогою використання сучасних інформаційних систем, комп'ютерних технологій, досягненнями людства в обробці та передачі даних.

Слід звернути увагу, що на Світовій конференції з питань Е-парламенту в Римі, що відбулася 15 вересня 2012 р., була представлена Декларація відкритості парламенту.

Декларація відкритості парламенту – це звернення до національних парламентів, субнаціональних та транснаціональних законодавчих органів з боку громадських організацій моніторингу парламентської діяльності для стимулювання відкритості та залучення громадян до роботи парламенту. Громадські організації моніторингу парламентської діяльності розробили три групи принципів відкритості парламенту: просування культури відкритості; полегшення доступу до інформації про діяльність парламенту; забезпечення доступу до інформації про роботу парламенту в електронному вигляді. Так, принципи просування культури відкритості полягають у визнанні інформації про діяльність парламенту власністю народу (інформація про діяльність парламенту належить народу; громадяни повинні мати право на використання чи повторне опублікування інформації частинами або повністю). Будь-які винятки з цього принципу чи його обмеження повинні чітко визначатися в законодавстві. Аналогічні положення варто закріпити в національному конституційному законодавстві.

Для створення сучасного е-парламенту Україна вивчає досвід США, Південної Кореї, Великобританії, Нідерландів, Японії, Канади – лідерів із впровадження електронного парламенту.

Система Національної асамблеї Республіки Корея – одна з найкращих електронних систем в сьгоднішніх парламентах. Після впровадження «електронного парламенту» законодавчий орган Кореї практично перейшов на безпаперову технологію роботи. Депутати мають комп'ютер на робочому столі, що дає можливість отримувати інформацію, законопроекти, працювати в базі даних парламенту. Контролюючи законодавчий процес таким чином, вони можуть вносити в електронному вигляді поправки та свої пропозиції до

законопроектів. Це досвід дуже корисний для парламенту України.

За визнанням експертів Європейського Союзу, наразі Шотландія є однією з найбільш «оцифрованих» держав світу. Пересічні шотландці мають можливість не тільки здійснювати через Інтернет платежі для оплати податків і придбання речей, а також лобювати через мережу закони.

Сайт парламенту Шотландії можна назвати взірцем сучасного «електронного уряду».

Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним із пріоритетних напрямів державної політики.

Створення електронного парламенту є важливим кроком на шляху модернізації України, оскільки він забезпечує можливість прозорої, відкритої і підзвітної громадянам ефективної роботи ВРУ, побудови діалогу між ВРУ, народними депутатами України та громадянами, можливості демократизації законотворчого процесу з використанням сучасних стандартів доступу до інформаційних ресурсів ВРУ, що посприяє зростанню суспільної довіри до ВРУ і залученню громадян до його роботи (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційне представництво Голови Верховної Ради України В. Гройсмана (<http://chairman.rada.gov.ua>); Офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>); інтернет-видання «Конгрес “Світ”» (<http://worldua.net>); сайт Місії USAID в Україні (<http://radaprogram.org>); Інтернет-видання Vinnytsia PressPoint (vn.presspoint.in.ua); Інтернет-видання Espresso.tv (<http://espresso.tv>); «Судебно-юридическая газета» (<http://sud.ua>); Інформаційне агентство Українське Народне Телебачення (<http://unt.ua>); Робоча група з урядової політики в е-урядуванні (<http://etransformation.org.ua>); Всеукраїнська громадська організація «ЕЛІТА ДЕРЖАВИ» (<http://ed-ua.org>); сайт МОСТ ДНЕПР – новости Днепропетровска и Украины (<http://most-dnepr.info>); Гайсинська районна рада, офіційний інформаційний сайт (<http://gayrayrada.gov.ua>); Інформаційний портал «Голос України» (<http://golosukraine.com>); Західна інформаційна корпорація (<http://zik.ua>); Медиа группа «Объектив» (<http://www.objectiv.tv>); «Комментарии:» (<http://comments.ua>); Урядовий портал (<http://www.kmi.gov.ua>); Об'єднання «Самопоміч» (<http://samopomich.ua>).*

Т. Миськевич, власкор НЮБ НБУВ

Проблеми та ризики реформування сфери управління багатоквартирними будинками в Україні

Проблеми утримання житла, забезпечення населення комунальними послугами та їх оплата сьогодні є досить актуальними, тому українське законодавство в житлово-комунальній сфері перебуває в стані постійного

вдосконалення. Останнім часом Кабмін дедалі наполегливіше ініціює реформування існуючої системи ЖКГ, у якому ключовим питанням постають регулювання правового статусу об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) та принципові зміни у звичній схемі співпраці ЖЕКів з мешканцями. В уряді наразі триває робота з удосконалення механізмів керування багатоквартирними будинками. На думку законодавців, саме ОСББ повинні стати основною формою організації, експлуатації та утримання житлових будинків та прибудинкової території, адже, як показує міжнародний досвід, у такий спосіб можна реально підвищити рівень благоустрою та умов проживання, враховуючи реалії становлення ринкової економіки в Україні.

Важливим кроком у напрямі формування інституту співвласників житла стали перегляд та скасування урядової ініціативи, яка загрожувала нормальному функціонуванню ОСББ. Ідеться про внесені наприкінці минулого року зміни до Податкового кодексу, згідно з якими асоціація втрачала статус неприбуткової організації та переводилася на загальну систему оподаткування. 18 березня Верховна Рада ухвалила Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу щодо оподаткування деяких неприбуткових організацій» (на основі законопроекту № 1892). За цей закон проголосували 246 із 282 нардепів, які були зареєстровані в сесійній залі. Поряд з ОСББ до Реєстру неприбуткових організацій були також внесені асоціації власників житлових будинків та житлово-будівельні кооперативи (ЖБК).

Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків в Україні почали поширюватися з 1992 р. Проте, як показує статистика (дані Мінрегіону), станом на 1 березня 2015 р. в Україні налічувалося 16558 ОСББ, що становить менше 7% від загальної кількості багатоповерхівок з урахуванням будинків низької поверховості. Основною причиною низьких показників темпу створення ОСББ є відсутність розуміння серед населення їх необхідності та існуючі патерналістські традиції. Крім того, як показала практика, чиновники на місцевих рівнях не охоче сприяють таким нововведенням, небезпідставно вбачаючи в ОСББ певну загрозу традиційному функціонуванню ЖЕКів.

Суттєво, що всупереч поширеній думці, ОСББ не становлять альтернативу ЖЕКу. ОСББ є замовником послуг, тоді як ЖЕК – виконавець. Це означає, що з моменту створення ОСББ у власників квартир з'являються альтернативні шляхи керування будинком – від самозабезпечення, коли власноруч наймаються електрики, сантехники, двірники тощо, – до визначення на конкурсних засадах обслуговуючої компанії (приватної структури чи того самого ЖЕКу) або укладання прямих договорів з облгазом та обленерго. Поширеною також є думка про те, що всі будинки, які не є власністю ОСББ, перебувають у комунальній власності. Насправді ж, всі будинки з їх нежитловими приміщеннями, у яких приватизовані квартири, є співвласністю власників цих квартир. За словами заступника міністра регіонального розвитку, будівництва і ЖКГ А. Білоусова, багатоквартирний будинок – сьогодні, по суті, великий «приватний будинок», тому і ставитися до нього потрібно як до приватного житла.

Проект закону № 1565 «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», розгляд якого триває у Верховній Раді,

передбачає саме таку форму відносин та вносить велику кількість змін до існуючих законів. Цей урядовий проект був ухвалений у першому читанні 13 січня поточного року та привернув чималу увагу громадськості. Примітно, що ряд фахівців вважає зайвим розробку окремого закону, який регулює керування багатоквартирними будинками, у ситуації, коли вже існує закон про ОСББ та відповідні норми Цивільного кодексу. Та все ж зауважимо, що цей законопроект зачіпає значно ширше коло питань, а ОСББ розглядається в ньому як одна з можливих форм організації управління.

Ідея створення подібного документа не нова – багато положень тотожні з текстом проекту № 3793 «Про особливості власності у багатоквартирному будинку» часів головування М. Азарова, який 2013 р. було відхилено, з огляду на категоричність парламентських експертів. Цього разу висновки експертів були позитивніші, та все ж законопроект порадили не приймати, а відправити на кардинальне доопрацювання. Зокрема, Комітет ВР з питань запобігання та протидії корупції не виявив корупційних факторів і рекомендував притримуватися більш чітких формулювань на визначень у тексті законопроекту. Чимало зауважень містить висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради, серед яких наголошується на порушенні технічних норм законотворення та на невідповідності термінології підготовленого документа до існуючих нормативних актів.

У пояснювальній записці йдеться, що цей законопроект має на меті розв'язання проблем з реалізації права власності в багатоквартирному будинку, пов'язаних з необхідністю створення умов для ефективної експлуатації та утримання спільного майна багатоквартирних будинків, а також визначення альтернативних методів управління. Автори проекту підкреслюють важливість самоорганізації мешканців та надають такі можливі варіанти керування спільним майном у багатоквартирному будинку:

- шляхом створення ОСББ;
- через збори співвласників багатоквартирних будинків, які не формують юридичної особи (наприклад, для будинків з невеликою кількістю квартир);
- через обирання управителя (фізичної особи – підприємця чи юридичної особи), який наділяється визначеними відповідним договором функціями.

Будинкам, які не зможуть визначитися з формою правління на власний розсуд, управителя призначатиме місцева влада. Тобто фактично, якщо раніше асоціації ОСББ створювалися на добровільних засадах, то наразі вже складаються такі передумови, за яких подібні об'єднання стануть чи не єдиним прийнятним рішенням під час проведення житлово-комунальної реформи, адже дві останні опції, будучи абсолютно новою практикою, містять у собі ще більше питань та потенційної небезпеки. Так, на думку експертів, система керування багатоквартирними будинками без ОСББ у запропонованому вигляді не життєздатна і лише створює додаткові можливості для махінацій, тим паче в умовах відсутності ринку управляючих компаній і законодавчого регулювання їх діяльності. По суті, законопроект дає визначення поняттю «управитель», але жодних вимог до нього не прописує. «Від імені зборів співвласників діятиме уповноважена особа, наділена правом підписувати будь-які угоди і з будь-яким управителем, а той у свою чергу отримає можливість розпоряджатися усіма

надходженнями по конкретному будинку, що взагалі може призвести до втрати житла для його мешканців», – зауважує О. Довжук, директор департаменту житлово-комунального господарства Кіровоградської ОДА, критикуючи одну з форм управління.

Попередній аналіз запропонованого розробниками механізму управління через збори співвласників багатоквартирних будинків та прийняття ними колективних рішень шляхом збору певної кількості голосів надає підстав багатьом фахівцям стверджувати, що без необхідності створення юридичної особи такий спосіб, серед іншого, може призвести до спекуляцій з підписами. Також небезпека криється в імовірності проведення паралельних зборів задля просування «потрібних» рішень. Експертиза ж підписів та судова тяганина для пересічних громадян нині не з дешевих.

Варіант примусової передачі повноважень на обслуговування будинків шляхом рішення місцевих органів у ЗМІ вже охрестили проявом феодалізму на побутовому рівні. Оглядачі констатують, що документ дає змогу практично передавати мешканців разом з їхнім будинком як кріпосних потрібним особам.

В юридичних колах неабияких дискусій викликав прописаний у проекті документа принцип прийняття рішень на установчих зборах, який ламає сталу схему одна людина – один голос. Натомість встановлюється система голосування «метрами», що наділяє власників житла кількістю голосів, пропорційною загальній площі квартир та нежитлових приміщень, якими власник володіє. Винятком вважається ситуація, якщо «в одних руках» перебуває понад 50 % площі житлових та нежитлових приміщень – тоді голосування проводиться за старим принципом. Щоправда, законопроектом пропонується норма, яка передбачає ОСББ прописувати в статутах альтернативні способи підрахунку голосів, тоді як у випадку безпосереднього керування будинком (тобто без створення ОСББ або залучення управителя) процедура прийняття рішень обмежується голосуванням «метрами», і лише при концентрації у кого-небудь із співвласників понад 50 % загальної площі потрібне рішення схвалюється половиною співвласників.

З одного боку, якщо мова йде про розподіл витрат, безперечно, враховувати загальну площу резонно, та чи стане справедливою подібна тотальна прив'язка до розміру нерухомості, закладена в законопроекті, при вирішенні питань керування власністю? У разі прийняття закону, експерти передбачають перспективу перетворення багатоповерхівки у своєрідні акціонерні товариства. Крім того, такий підхід певною мірою ранжує співвласників квартир за майновою ознакою, а отже, можна говорити про те, що голосування «метрами» суперечить ст. 24 Конституції, згідно з якою всі громадяни рівні перед законом, а також положенням Цивільного кодексу про спільне володіння спільною власністю у багатоповерхівках.

Бачення урядовцями багатоповерхівок у ринковому форматі загрожує ще однією проблемою: з огляду на те, що згідно з законом рішення, прийняті приватним управлінням, є обов'язковими для всіх мешканців будинку, малозабезпечені громадяни завдяки такій нормі ризикують опинитися в ще більш складній ситуації. Питання державних субсидій-компенсацій може виявитися закритим, якщо, наприклад, ОСББ встановить розмір внесків на свій

розсуд без огляду на матеріальний стан співвласників. Так чи інакше, але цей проект таки підсилює позиції платоспроможних власників квартир.

Не витримує критики і той факт, що документом не встановлюється різниця між житловою та нежитловою нерухомістю, які априорі не можуть розглядатися як рівноцінні. За логікою речей, призначення житлового будинку – проживання людей. Відтак комерційна нерухомість мала б займати нижчу позицію, принаймні в багатьох питаннях. Наприклад, не є рідким випадок, коли у дво- або триповерховому будинку весь перший поверх та підвал належать магазину (перукарні, стоматології, тощо). Виходить, що всі рішення в такому випадку будуть диктуватися саме власниками комерційної нерухомості? Тоді, певно, інтереси будуть переслідуватися також відповідні.

Потрібно розуміти, що той самий комерційний інтерес буде на меті і у приватних компаній, до яких муситимуть звертатися за нових правил гри організовані мешканцями органи правління. Адже, судячи з усього, ЖЕКи поступово мають піти в небуття. За великим рахунком, прийняття законопроекту № 1565 означатиме зняття з держави відповідальності за стан житлово-комунальної сфери, а разом і усіх зобов'язань. Так, проведення капітальних та поточних ремонтів у багатоквартирних будинках тепер – справа самих мешканців. Практика в багатьох випадках не нова, проте на цей раз може виявитись цілком законною. І це при тому, що технічний стан багатьох будинків в Україні потребує серйозної роботи з реконструкції, не кажучи про аварійні будинки радянських часів. Без загальнодержавної програми серйозна модернізація будинку є неможливою, тим більше в масштабах цілої країни, а отже, перспективи від введення закону в дію видаються загрозливими.

Додамо, що мешканці будинків отримують у співвласність не тільки будинок, а й землю під будинком та прибудинкову територію. На сьогодні більшість багатоповерхівок, збудованих до 1992 р., які обслуговуються ЖЕКами, не мають оформлених належним чином актів на відведення землі, тож населення очікує робота з чіткого визначення кордонів прибудинкових територій та процедура держреєстрації.

Отже, існує чимало питань, що потребують детальної уваги та адекватних рішень. Обговорення законопроекту триває, тому можна сподіватися на зважену політику українського уряду в проведенні реформування вітчизняної житлово-комунальної сфери (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://w1.c1.rada.gov.ua>); Громадянська мережа ОПОРА (<http://osbbua.org>); ЛІГА ЗАКОН (<http://jurliga.ligazakon.ua>); Ленга новостей в Україні (<http://lentanews.in.ua>); Politica-Ua.com (<http://politica-ua.com>); Газета «Лица» (<http://www.litsa.com.ua>); Цензор.НЕТ (<http://censor.net.ua>); Hromadske.tv (<http://www.hromadske.tv>); Дело.ua (<http://delo.ua>).*

Реформа адвокатури: перспективи

Адвокатура є вкрай важливим інститутом правової держави, що діє для захисту конституційних прав і свобод громадян, а Конституція України визначає особливе місце адвокатури в системі судоустрою. Будучи членом Ради Європи, Україна взяла на себе ряд зобов'язань, які стосуються, насамперед, приведення її правової та політичної систем у відповідність із вимогами Ради Європи. А підписана Україною минулого року Угода про асоціацію з Євросоюзом є цивілізованим вибором українського народу на користь європейської демократії, правової держави та активного громадянського суспільства.

Сьогодні Національна асоціація адвокатів України (НААУ) стоїть перед нагальною потребою визначення нових векторів подальшого розвитку, що зумовлено загостренням політичної ситуації, низкою зовнішніх загроз та внутрішніх ризиків, погіршенням соціально-економічних показників у країні, трансформацією правової системи, що не могло не позначитись на українській адвокатурі в цілому та на НААУ зокрема. Варто зазначити й те, що, у зв'язку з відсутністю ефективного плану заходів з реалізації стратегії реформ НААУ, роль адвокатури як елемента, що забезпечує змагальність у процесі, неухильно знижується. Тому сьогодні нагальним є докорінне реформування законодавства про адвокатуру, що сприятиме забезпеченню конституційного права громадян на якісну й доступну правову допомогу, реалізації принципу змагальності в судовому процесі і посиленню професійних гарантій адвокатської діяльності відповідно до європейських стандартів.

Передбачається, що цей важливий документ надалі пройде широке публічне обговорення. Він стане основою для подальшої роботи Національної асоціації адвокатів України, інших об'єднань адвокатів, надасть нове дихання процесу реформування адвокатури в нашій країні. Більш того: заходи з реалізації стратегії реформ адвокатури повинні увійти до нової програми Президента з державної правової політики під умовною назвою «Юстиція 2020». За цього необхідно забезпечити закріплення в Конституції та інших законах суспільного значення, ролі та місця адвокатури України в правовій державі. Саме про це і йшлося під час круглого столу «Реформування адвокатури за європейськими стандартами», за яким, зокрема, було розглянуто зареєстрований нещодавно в парламенті законопроект № 1794 щодо реформи адвокатури з урахуванням міжнародних демократичних стандартів. Так, у цьому законопроекті, що має назву «Про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність»» (автор нардеп І. Лапін, «Народний Фронт») запропоновано ввести монополію на представництво в судах, ліквідувати Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури (ВКДКА), скасувати обов'язкове членство в НААУ, плату за стажування та складання кваліфікаційного іспиту.

Проте цей документ було розкритиковано адвокатами, як у частині формування й роботи органів адвокатської діяльності, так і стосовно

професійних прав адвокатів. Зокрема В. Беяневич, адвокат, кандидат юридичних наук, старший радник ЮФ «Кисіль і партнери» зазначив, що порядок формування Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури не слід змінювати, а кваліфікований адвокат має отримати відповідний статус.

А голова Ради адвокатів м. Київ І. Рафальська вважає, що ці зміни до чинного закону є напівзаходами, які навряд чи приведуть до позитивного результату, адже активно лобіюються деякі норми із самоврядування, що їх наведено в законопроекті. Водночас вона висловила впевненість, що найближчим часом у парламенті буде зареєстровано більш повні законопроекти, які відображають думку адвокатури. Адже є кілька конкретних ініціатив, спрямованих на спрощення оподаткування і посилення прав адвокатів у кримінальному процесі. Зокрема, на її думку, мають спростити життя адвокатів зареєстровані в парламенті законопроекти № 1825 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо термінологічного та організаційного удосконалення кримінального процесуального закону)» та № 1826 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо вдосконалення застосування спрощеної системи оподаткування самозайнятих осіб)». Останнім пропонується поширити спрощену систему оподаткування і на адвокатів: у ст. 291, 292, 293 Податкового кодексу, де слова «фізична особа-підприємець» можна замінити словами «самозайнята особа-платник податку, який є фізичною особою-підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність».

Цікавим є факт, що нині розглядається справа за позовом НААУ до РАДК про стягнення членських внесків у сумі 625 тис. грн. І. Рафальська вважає, що РАДК взагалі не зобов'язана переводити отримані від адвокатів кошти НААУ. Як бачимо, євровибір дійсно відсувається на другий план – рішення грошового питання стає справою принципу. А посилює проблему недосконале законодавство – результат попередньої реформи.

«Сьогодні практично заблоковано роботу всіх вищих органів самоврядування української адвокатури. Це – наслідок того, що Національна асоціація адвокатів України, яка є лише виконавчим органом, і підконтрольна та підзвітна з'їзду адвокатів України, фактично поставила себе вище усіх у цій царині. Це зайвий раз свідчить, що адвокатура України потребує удосконалення і реформування», – таку думку висловила член Ради адвокатів України К. Коваль.

Утім, київський адвокат І. Головань узагалі вважає, що реформа адвокатури не потрібна. За його словами, попередня реформа фактично погіршила становище адвокатів, адже до того законодавство дозволяло притягати до кримінальної відповідальності за порушення професійних прав. Нині же передбачено тільки адміністративне покарання. Окремо він зупинився на питанні самоврядування. Проблема, на думку І. Голованя, полягає в тому, що самоврядування в існуючому вигляді – це радянська адвокатська бюрократія, саме тому в співтоваристві адвокатів і виникають постійні непорозуміння. Він нагадав, що після набрання чинності Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 р., починаючи з Установчого з'їзду адвокатів України, жоден з'їзд не пройшов цивілізовано, як це відбувається у

європейських країнах. І тому необхідно мінімізувати роль самоврядування – «адже якщо не було б внесків, не було б і скандалів». Також він вважає шкідливим деталізувати права адвокатів, адже це неминуче призведе до погіршення становища і дасть владі додаткові можливості чинити тиск на адвокатів, використовуючи позитивістський підхід.

Однак таку позицію поділяють не всі адвокати. Більшість із них сходяться на думці, що перш ніж реформувати інститут, необхідно виробити спільну концепцію. При цьому одні вважають, що потрібно йти від бажань і потреб адвокатів, інші – що розробляти треба не закон, зручний для адвокатів, а виходити з того, яка адвокатура необхідна суспільству. Треба зазначити, що Україна й досі не є членом Рада адвокатів та юридичних товариств Європи. За цього, на тлі розмов про європейський вектор, спроби увійти до цієї організації навіть не робляться. Натомість, ведуться суперечки щодо розподілу коштів.

Аналізуючи перспективи розвитку адвокатури України, слід звернути увагу на необхідність інституційного підходу до її подальшого реформування. Інституційний розвиток можна назвати одним із провідних принципів подальшого реформування української адвокатури, серед яких також слід відзначити єдність адвокатських об'єднань у рамках всієї держави, організацію взаємовідносин з органами державної влади на основі партнерства, реформування інституту адвокатури в рамках уже існуючих міжнародних принципів і стандартів як у галузі надання юридичної допомоги, так і в галузі адвокатської діяльності, позиціонування адвокатури як незалежної самоврядної організації, підпорядкованої інтересам не держави, а суспільства і спрямованої на забезпечення положень ст. 59 Конституції України, а саме на надання професійної юридичної допомоги.

Основними напрямками розвитку інституту української адвокатури є:

- реформа процесуального законодавства, спрямована на вдосконалення незалежності адвокатів, підвищення гарантій їх захищеності, забезпечення рівноправності сторін у судовому процесі та на стадії попереднього слідства;
- подальше реформування українського законодавства з метою формування самостійної, незалежної і єдиної системи адвокатських об'єднань України, діяльність якої регулюється здебільшого внутрішніми корпоративними нормами, а також забезпечення діяльності українських адвокатів за кордоном та іноземних адвокатів на території України;
- створення нормативної бази, організаційного та матеріально-фінансового забезпечення обов'язкової професійної підготовки й перепідготовки українських адвокатів.

На сьогодні в Україні існують усі передумови для подальшого реформування інституту адвокатури. Проте перед нею постає й цілий ряд проблем. Це, зокрема, невідповідність українського законодавства міжнародним стандартам у галузі надання кваліфікованої юридичної допомоги й організації діяльності адвокатури; відсутність механізму реалізації принципу рівності сторін у суді; недосконалість механізму надання юридичної допомоги; відсутність правового регулювання діяльності адвокатів на території інших держав; наявність певної залежності адвокатських утворень від діяльності органів державної влади. Хоча є сподівання, що адвокати самі зможуть

долучитися до процесу розробки стратегії реформи адвокатури та подальшої імплементації міжнародних правових стандартів, що стосуються надання юридичної допомоги та діяльності інституту адвокатури, в українську правову систему.

При виборі стратегії розвитку української адвокатури необхідно враховувати, що адвокатська корпорація існує не автономно від інших соціальних інститутів; наприклад, вона тісно пов'язана із судовою системою. Тому, імплементацією реформ та її законодавчим забезпеченням треба займатися послідовно. Важливим завданням є і створення загальної комунікаційної стратегії для громадських організацій, адвокатів та юридичних компаній, які працюють у сфері стратегічного судового захисту, інструменту, за допомогою якого правозахисники, адвокати та юристи мають змогу впливати на політику держави у сфері прав людини. Стратегічно важливими є справи адвокатури, значення яких не обмежується приватним інтересом одного адвоката, а що впливають на розвиток правової системи, змінюють адміністративну чи судову практику або законодавство, а також спрямовані на захист прав і свобод у випадках, коли порушення мають масовий характер, особливо, у разі порушення прав адвокатів.

Зараз адвокатура стикається з небажанням держави вести повноцінний діалог. Необхідно додатково лобіювати цілу низку гарантій незалежності адвокатів. Слід докласти багато зусиль для подальшого реформування в адвокатських колективах, причому це мають бути зусилля самих адвокатів, учених-правників та експертів, які активно мають включитися в процес внесення змін до закону про адвокатуру, КПК, Податкового кодексу.

Адвокатське співтовариство, як ми переконалися, об'єктивно зацікавлене в ефективності реформи правоохоронної системи, у незалежному, справедливому й кваліфікованому суді, у високому авторитеті судової влади, у розвитку правової державності в Україні. На сьогодні запропоновано нові зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», і самими адвокатами внесено істотні пропозиції щодо розв'язання проблем, що виникли під час реалізації нинішньої редакції Закону, з метою посилення гарантій адвокатської діяльності. Останнім часом інформаційний фон навколо реформи професії знову на піку, а адвокатське співтовариство – в очікуванні нових законодавчих ініціатив.

За нинішніх складних умов, що склалися в державі, правова система привертає пильну увагу громадян, політиків та міжнародної спільноти, а тому її представники особливо гостро мають усвідомлювати відповідальність, у тому числі й моральну, і докладати максимум зусиль для наближення вітчизняного законодавства до європейського рівня й стандартів, у яких головне – права і свободи людини. Адвокатура має стати взірцем для всього суспільства. І, незважаючи на те що сьогодні забезпечені не всі умови для роботи адвокатів, є впевненість, що принциповість, професіоналізм, вірність ідеалам правди і справедливості, відповідальність за результати своєї діяльності, за долю кожної людини мають стати незаперечними принципами роботи вітчизняної адвокатури.

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

С. Полтавець, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. політ. наук

Іноземні військові та найманці в зоні АТО: гра у піжмурки

Від самого початку військового конфлікту на Сході України (тут ми свідомо відокремлюємо події на Донбасі від анексії Криму) різноманітні офіційні та неофіційні джерела неодноразово підтверджували наявність іноземних військових на українській території. Тема присутності іноземних військ у тій частині українського Донбасу, який поки що контролюють псевдодержавні утворення «ДНР» та «ЛНР», поступово перейшла з площини інтернет-дискусій у сферу заяв офіційних відомств та осіб. Так, наприклад, Президент України П. Порошенко, коментуючи можливість проведення виборів на територіях, які контролюють так звані «республіки», озвучив низку попередніх умов і серед них: виведення збройних формувань іноземних держав, відновлення трансляції вітчизняних радіо та телебачення, забезпечення можливості повноцінної роботи закордонних спостерігачів. В інтерв'ю П. Порошенка німецькому виданню **Die Welt** (лютий 2015 р.), текст якого розміщений на офіційному сайті Посольства України у Федеративній Республіці Німеччина, Президент України заявляє: «У неконтрольованій нами частині Донбасу перебуває від 5000 до 9000 російських військових та значна кількість російської військової техніки. Ці дані є і в розпорядженні США та НАТО. Часто російські військові діють з «другого ешелону», одягають форму частин ДНР та ЛНР. Дня не проходить, щоб ми не отримали підтвердження присутності російських військових. Вони потрапляють в полон, наші бійці знаходять документи в покинутій техніці. В результаті активних боїв українські військові знищують ворожі танки російського виробництва, системи залпового вогню, гармати. Їхня кількість постійно змінюється, адже ми не контролюємо кілька сотень кілометрів державного кордону з Росією».

Попри те, що офіційна Москва досі не визнає факту присутності власних військових на зазначених територіях, з екранів прокремлівських ЗМІ постійно тиражується інформація про «допомогу» «ополченцям» «ДНР» та «ЛНР». Разом з тим в опитуваннях, які проводять російські соціологи, тема взаємовідносин Росії з «ДНР» та «ЛНР» є однією з центральних у багатьох дослідженнях. За даними опитування, оприлюдненими на сайті компанії «Левада-Центр» у березні 2015 р., 25 % респондентів заявило, що російські війська є на території України; упевнені в тому, що між Росією і Україною відбувається війна – 34 % російських громадян, водночас 60 % переконані, що війни немає. Російські соціологи простежили цікаву тенденцію: у порівнянні з вереснем 2014 р. кількість прихильників введення російських військ на територію України зросла на 4 % і становила 25 %, а тих, хто проти цього, стало менше на 3 % і загальна цифра становила 60 %. Виходячи з того, що офіційно Москва заперечує наявність своїх військових в Україні, а про можливість російського військового втручання в телевізійному ефірі часто говорять різноманітні експерти, російські соціологи зробили висновок, що збільшення кількості прихильників проведення військових операцій на

українських землях пов'язане з агресією, яка ретранслюється на російському телебаченні.

Коментуючи таке специфічне сприйняття інформації та власне відсутність критичного мислення у великої кількості своїх співвітчизників, російський політолог, керівник «Політичної експертної групи» К. Калачов стверджує, що архетипні уявлення, які склалися в російському світосприйнятті, передбачають, що Росія «апріорі» агресором бути не може. Водночас пересічний росіянин заспокоює себе тим, що російські військові якщо навіть і є в Україні, то лише як добровольці. А російська пропаганда, експлуатуючи поняття «хунта», «каратели», «фашисти», «ополченці», «братня допомога», вдало маніпулює¹ свідомістю громадян.

Натомість за даними Українського кризового медіа-центру на Донбасі, під виглядом ополченців воюють проти України представники 21 російського підрозділу зі спецназу ГРУ, Генштабу РФ, Південного, Центрального та Західного військових округів, ВДВ та Військово-морського флоту РФ.

¹ Проблема інформаційних маніпуляцій потребує і заслуговує на окреме дослідження. Тут уточнимо лише, що, аналізуючи загальноросійську дійсність, слід враховувати, що подібні апеляції до «минулого» це перш за все спроба «віртуального» повернення росіян у «радянське минуле». Такі часті екскурси в історію Радянського Союзу використовуються для формування у росіян солодкого ностальгійного щему на фоні спогадів про застійні часи, дешеві продукти харчування, дармову комуналку та всезагальну рівність. Ми вважаємо, що варто проаналізувати, наприклад, характер та зміст медіа продуктів, які пропонують на російському телебаченні, зокрема в сегменті художніх фільмів та транслюють на таких каналах як «Любимое Кино» та «Телеклуб». Художні фільми, що демонструються на цих каналах, на 90 % радянські та 10 % російські телесеріали про правоохоронні органи та їх боротьбу з організованою злочинністю. За таких умов постійна апеляція до радянської «правильної» дійсності цілком очевидно викликає бажання у багатьох глядачів повернути попередні часи і вже зовсім неважливо те, що технічно, технологічно цього зробити не можна. Але про дієвість описаного сценарію свідчить успішна експлуатація ідеологічних міфів про «хрещення Володимира у древній Корсуні» та відновлюється культ та міф про Сталіна як великого державника й визволителя.

(Рис. 1. Російські війська на території України. Джерело: Український кризовий медіа центр <http://uacrisis.org/ua/rosijski-vijjska-na-teritoriyi-ukrayi/>).

Ще наприкінці вересня минулого 2014 р. заступник командира батальйону «Батьківщина» М. Сулейманов стверджував, що проти українських збройних сил воюють професійні найманці представники різних національностей та держав: південні осетини та сербські радикальні націоналісти. Не вірить у факт «найманства» з обох сторін комбат «Азову» А. Білецький. Він вважає, що немає підстав говорити про те, що бойовики або українські військові платили б комусь кошти за те, що найманець буде ризикувати своїм життям. За нинішніх умов, вважає військовий, у жодної зі сторін немає таких фінансових можливостей. А тому на боці так званих «ДНР» та «ЛНР» південні осетини та серби воюють з «ідеологічних» міркувань. Натомість західні експерти вважають, що найманцям таки платять, і суми різняться залежно від того, який бойовий досвід має найманець.

За даними, які наводив у березні 2015 р. очільник Луганської обласної військово-цивільної адміністрації Г. Москаль, основу терористичних підрозділів у так званих «ЛНР» становлять російські війська. Способів

приховати своє іноземне походження у них кілька. Так, наприклад, вони понашивали різноманітних шевронів т. з. батальйонів «ЛНР», «Новоросія» і начепили на себе, коментує ситуацію Г. Москаль. Очільник області ставить під сумнів легітимність підпису І. Плотницького під Мінськими угодами, бо він фактично контролює лише Луганськ та його передмістя, а інші території під «владою» «казачків», та бойовиків Дрьомова та Мозгового. Г. Москаль також стверджує, що на цих територіях є єдине керівництво, до якого прислухаються всі угруповування «ЛНР» та «ДНР»: представництво Генерального штабу РФ, яке територіально розташовано в Ростові-на-Дону.

Поступово, під тиском обставин, Москві доводиться визнавати присутність озброєних російських громадян на українському Донбасі. Так, зокрема, заступник начальника ГУ з протидії екстремізму МВС РФ В. Макаров наприкінці березня 2015 р. заявляв про розкол у російському націоналістичному русі, який пов'язаний з подіями в Україні. Чиновник стверджував, що частина російських націоналістів підтримує офіційний Київ, а інші – Донецьк та Луганськ. Хоча вона (Москва) й до сьогодні зятято переконує опонентів, що російських солдат в Україні немає. Російський опозиціонер І. Яшин у березні 2015 р. опублікував частину інформації з так званої доповіді Б. Немцова. Відповідно до оприлюднених ним даних перші загиблі російські військові поверталися додому влітку минулого року, після наступу ЗСУ. Наступ був зупинений після прямого втручання регулярних російських військ. Після цього чергові «грузи 200» пішли в Росію після Ілловайська та Дебальцева. За даними В. Немцова, родичі перших загиблих отримали великі компенсації у розмірі 3 млн р., а тому не були зацікавлені в розголошенні правдивої інформації. Родичі інших загиблих російських військовослужбовців не отримали нічого, бо останні на момент смерті офіційно були у відпустці, або звільнені з армії. Звісно в мережі Інтернет на сайтах інформаційних агентств чи просто в You Tube існує велика кількість відеосюжетів про події на українському Донбасі, але до кожного сюжету треба ставитись досить критично та співставляти інформацію, отриману з різних інформаційних ресурсів.

Заради об'єктивності бачимо потребу висвітлити й приклади служби іноземців на боці Збройних сил України. Мабуть, що рушійні сили українських найманців будуть дещо схожими з їхніми опонентами: ідеологія, гроші та спосіб отримати чергову дозу адреналіну.

З ідеологічних мотивів воює за Україну чеченський батальйон ім. Д. Дудаєва. Військові цього підрозділу працюють як інструктори та навчають українських солдат і офіцерів. Як стверджує співорганізатор ГО «Українсько-чеченська дружба» А. Аліхаджієв, під час проведення АТО на боці України воювали 100 чеченських добровольців, а офіційно погодилися приєднатися близько 600 осіб. За його словами, батальйон кількісно не розширився через те, що українське законодавство не готове до приймання такої кількості добровольців на засадах, які вони (чеченці) собі визначили. У випадку повномасштабних бойових дій чеченців на боці України буде тисячі, єдина перешкода – законодавче забезпечення статусу таких найманців, переконаний А. Аліхаджієв. Натомість грузини, які разом з українцями протистоять російській агресії, не вимагають жодного офіційного статусу,

наполягаючи на тому, що вони добровольці. За повідомленнями західних ЗМІ, представники уряду Хорватії у лютому 2015 р. визнали, що добровольці з Хорватії беруть участь у бойових діях, захищаючи інтереси України.

Аналізуючи наявну правову базу, українські експерти переконані в гострій необхідності унормування статусу добровольців та найманців, які беруть участь у збройному конфлікті на території Донбасу. Так, зокрема, військовий аналітик С. Згурець наполягає на тому, що іноземних громадян, які воюють за Україну на східних рубежах, не можна розглядати як найманців, оскільки вони за свою службу не отримують платні. Поза тим їх правовий статус Українська держава має визначити, хоча б тому, що вони (іноземці) ризикують у власних країнах наразитися на кримінальне переслідування за участь у незаконних збройних формуваннях. Експерт переконаний, що іноземців навряд чи «заманиш» перспективою отримання українського громадянства, тим більше з огляду на те, що процедура його отримання доволі тривала та не передбачає можливості подвійного громадянства. С. Згурець вважає, що найдоцільніше було б створювати професійну армію ще від часу набуття Україною незалежності, але зробити це за кілька років, тим більше в умовах російської агресії неможливо. Погоджується з цією думкою й голова Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння В. Бадрак. Останній у лютому 2015 р. припускав, що в парламенті найближчим часом з'являться законопроекти, які матимуть на меті вирішити ці питання. І як то кажуть «як у воду дивився».

Народні депутати України Д. Тимчук, І. Вінник, П. Дзюблик, К. Матейченко, П. Кишкарь внесли до вищого законодавчого органу держави законопроект № 2389 від 17.03.2015 р. *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства»*. Законопроект передбачає внесення змін, зокрема до **ст. 447** Кримінального кодексу України, де визначаються види *найманства* та покарання за скоєння найманцем злочинів. У проекті закону пропонується внести зміни до Закону України «Про Збройні Сили України», а саме в **ст. 5** чинного Закону передбачено *«...Іноземці та особи без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, озвучують та підписують зобов'язання. При виконанні обов'язків служби вони носять військову форму одягу, їм довічно встановлюються військові звання. Порядок позбавлення військового звання визначається законом»*. Серед спірних моментів пропонованого законопроекту, з нашої точки зору, є положення про те, що *«...Збройні Сили України також можуть комплектуватися військовослужбовцями шляхом прийняття іноземців та осіб без громадянства на військову службу за контрактом на посади рядового та сержантського і старшинського складу»*. Виділене нами курсивом положення, вважаємо, містить ознаки дискримінації, оскільки позбавляє права іноземців та осіб без громадянства, які мають офіцерські звання, вступити на військову службу за контрактом до ЗСУ. Хоча проект закону й містить положення про можливість *«отримання іноземцями та особами без громадянства офіцерських військових звань Збройних Сил України лише після отримання громадянства України у встановленому законом*

порядку».

З огляду на вищесказане, зазначимо кілька узагальнюючих речей. Проблема найманого війська явище не модерне. Подібні процеси відбувалися відтоді, відколи люди почали розв'язувати конфлікти з допомогою зброї. Для сьогоденної України найманство – це один із способів забезпечити суверенітет та територіальну цілісність держави. Разом з тим сподіватися, що найманці замінять власних солдат і будуть замість українців розв'язувати геополітичні й військові конфлікти, не варто. Хоча в нашій політичній історії були випадки, коли наймане військо було найнадійнішою опорою кількох українських гетьманів. Тим не менш схилиємося до позиції, колись висловленої В. Липинським у «Листах до братів хліборобів»: «...Ніхто нам не збудує держави, коли ми її самі не збудуємо, і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не схочемо бути» (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний сайт Генадій Москаль (<http://moskal.in.ua>); Сьогодні (<http://www.segodnya.ua>); Українська служба DW; Кореспондент (<http://ua.korrespondent.net>); Преса України (<http://uapress.info>); Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина (<http://germany.mfa.gov.ua>); Цензор (<http://censor.net.ua>).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку

Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 23 по 27 марта

Валютная пара евро/доллар на международном рынке по итогам прошлой недели повысилась на 0,9% до уровня 1,09. Как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, позитивная макроэкономическая статистика из еврозоны формируется под влиянием программы стимулирования, а также благодаря существенному за последние десять месяцев ослаблению евро, который поддерживает экспорт. В то же время, негативом для региона вновь становится Греция, вопрос долга которой остается в подвешенном состоянии. С другой стороны – доллар остается под продажами, после смещения ожиданий по срокам первого повышения учетной ставки ФРС США с июня на более поздний период.

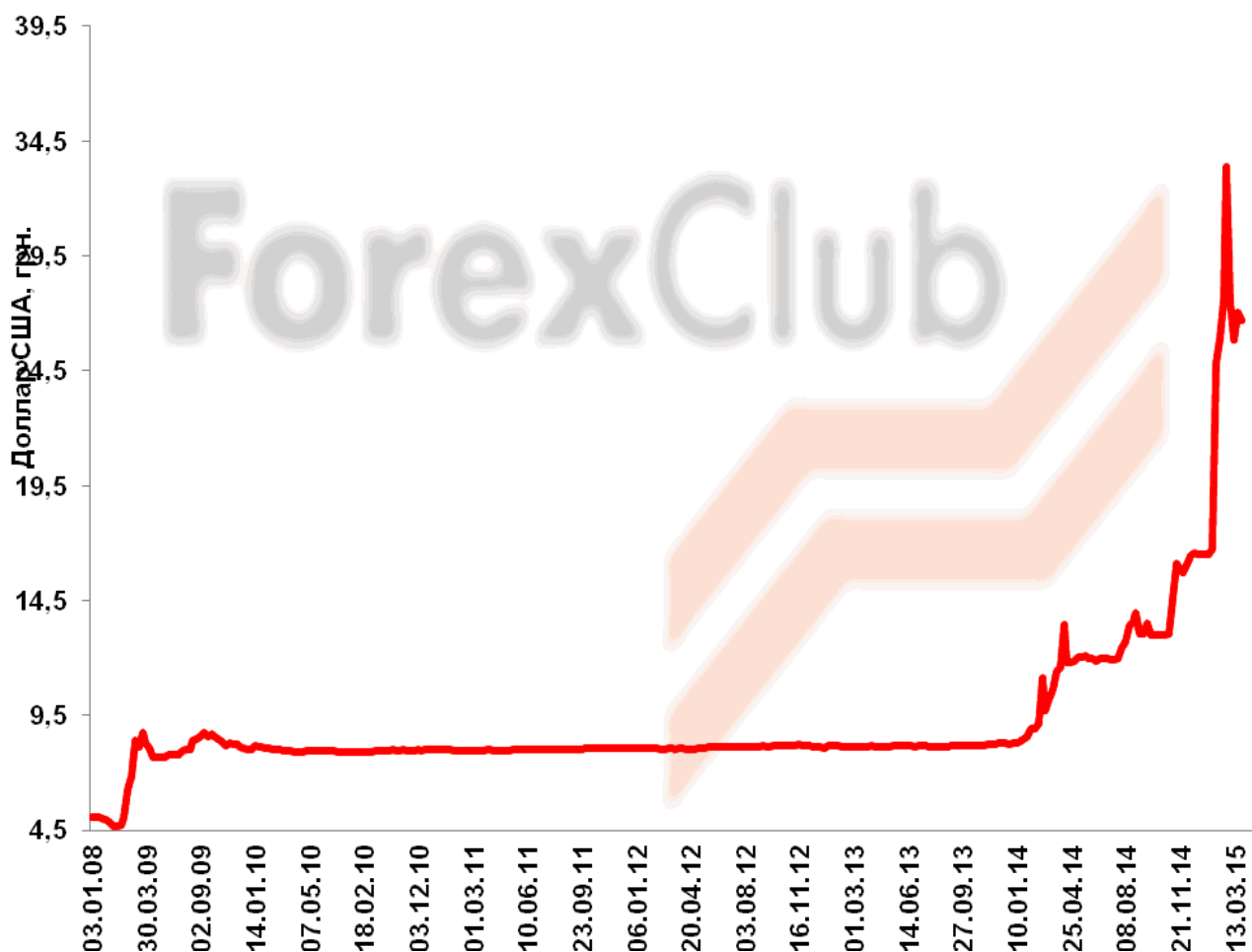
Украинский валютный рынок продолжил демонстрировать ослабление гривны к основным валютам. Баланс рынка сохраняется благодаря валютным ограничениям НБУ. Тем не менее, спрос продолжает опережать предложение, и в условиях сдерживания импортеров существует необходимость «спуска пара» отложенного спроса. На фоне некоторой политической нестабильности продавцы предпочли взять паузу. Но поскольку НБУ влияет в основном на покупателей, снижение активности продавцов привело к росту котировок.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара по итогам недели вырос на 3% до

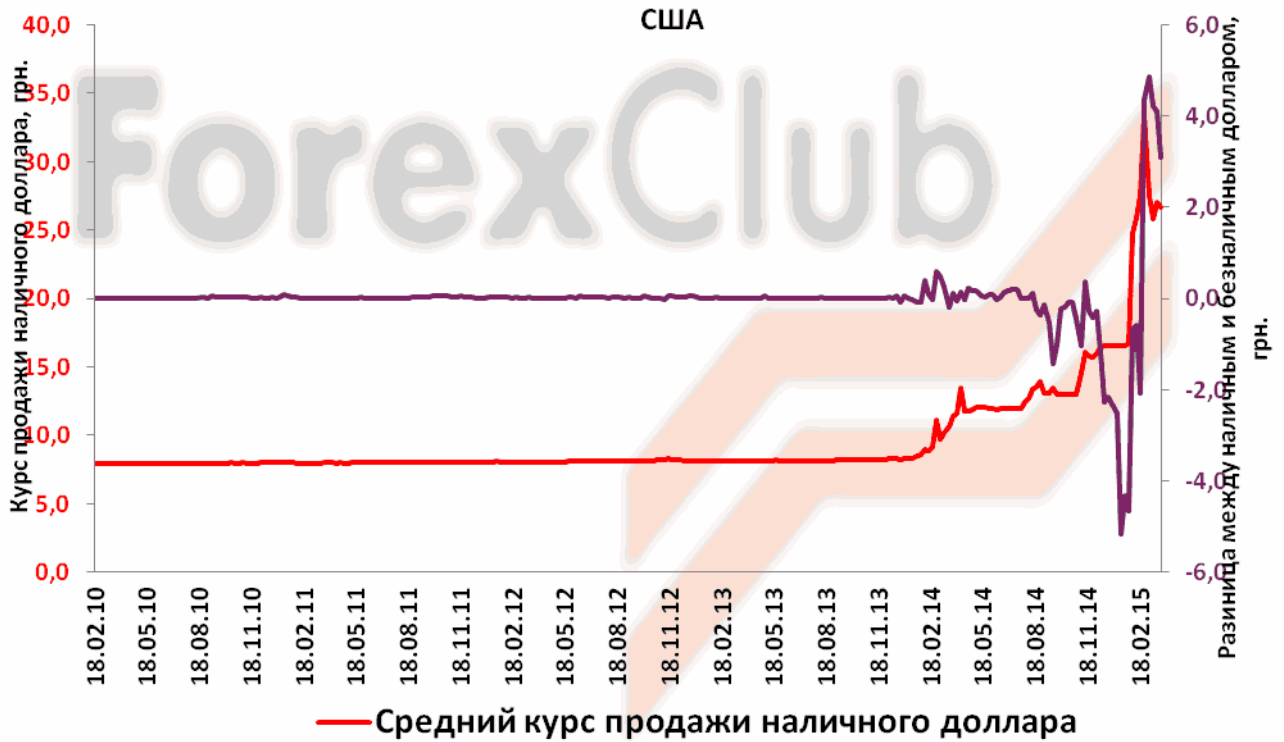
23,59 грн., наличного – снизился на 1,3% до 26,67 грн. Допущенные НБУ к рынку покупатели быстро выполняют свои заявки, в то время как продавцы, в условиях сохраняющихся рисков, предпочитают немного подтянуть ценовую планку.

Средний курс продажи наличного доллара США в Украине

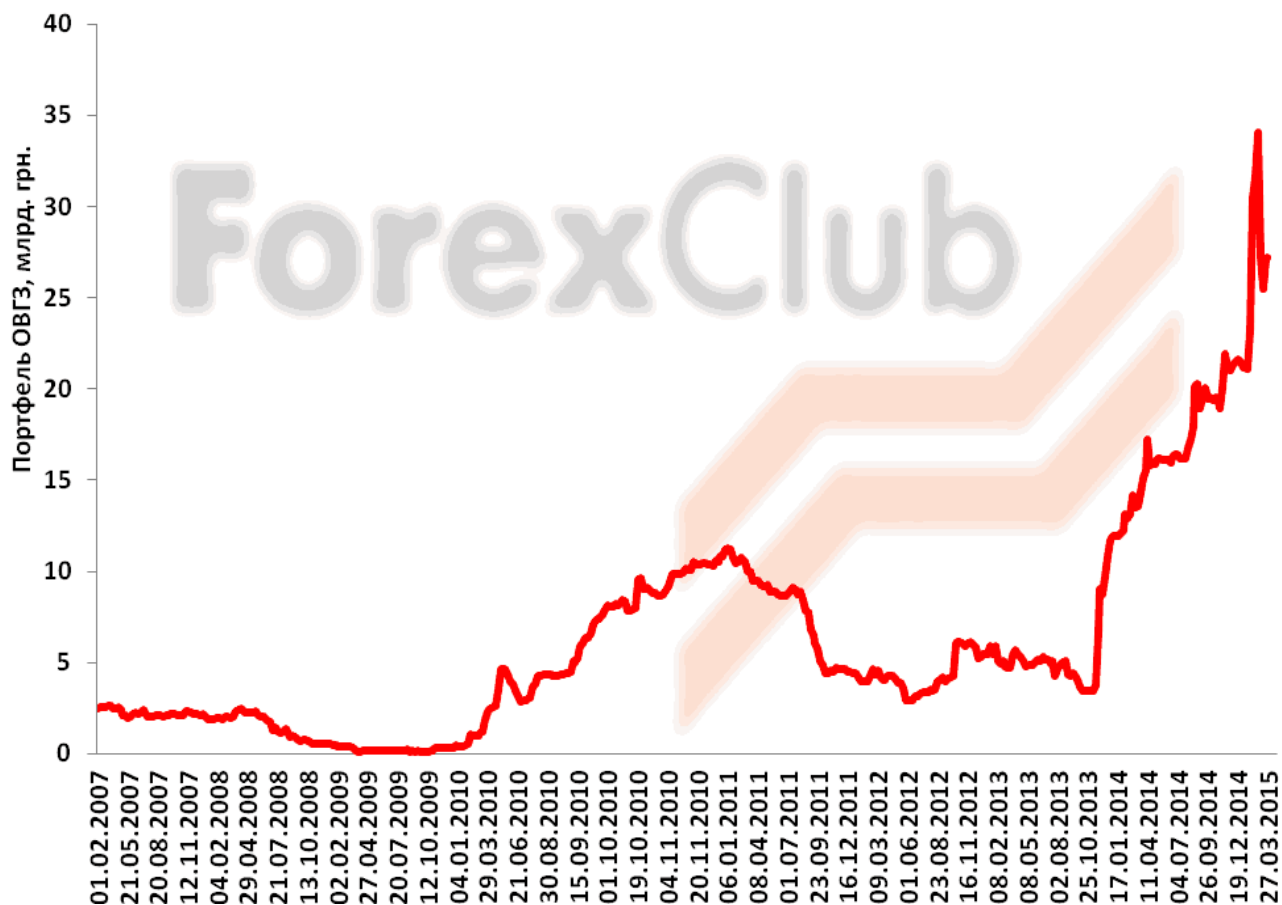
Разница между наличным и безналичным курсом продажи доллара сохраняется значительной – 3,08 грн. Операции на «черном» рынке остаются альтернативными официальному рынку ввиду ограничений по покупке валюты.

Средний курс продажи наличного доллара США и разница между средним курсом продажи наличного доллара и безналичного доллара

Объем ОВГЗ, принадлежащих нерезидентам, за неделю повысился на 0,4% до 27,2 млрд. грн. С начала года прирост позиции нерезидентов составил 26,4%. Среднесуточный объем торгов на межбанке за неделю снизился на 18,4% до 173,5 млн. долларов. Падение оборотов отражает как сокращение активности немногочисленных продавцов, так и покупателей.

Портфель ОВГЗ Украины, принадлежащий нерезидентам

По оценкам аналитиков FOREX CLUB в Украине, курс безналичного доллара на текущей неделе может колебаться в диапазоне 22,5–23,7 грн. Наличный рынок будет двигаться в фарватере межбанка, однако, с сохранением более высоких ценовых позиций, ввиду валютных ограничений НБУ, которые формируют переток. Средний курс продажи наличного доллара может составить 25,5–27 грн.

На динамику курса доллара будет оказывать влияние фактор перехода квартала. Поэтому НБУ может активизировать свои усилия по сдерживанию курса, что приведет к укреплению гривны по отношению к доллару до 21,7–22,5 грн. Вместе с тем, такая тенденция может и не отразиться на динамике наличного рынка, для которого переход дат не является ориентиром.

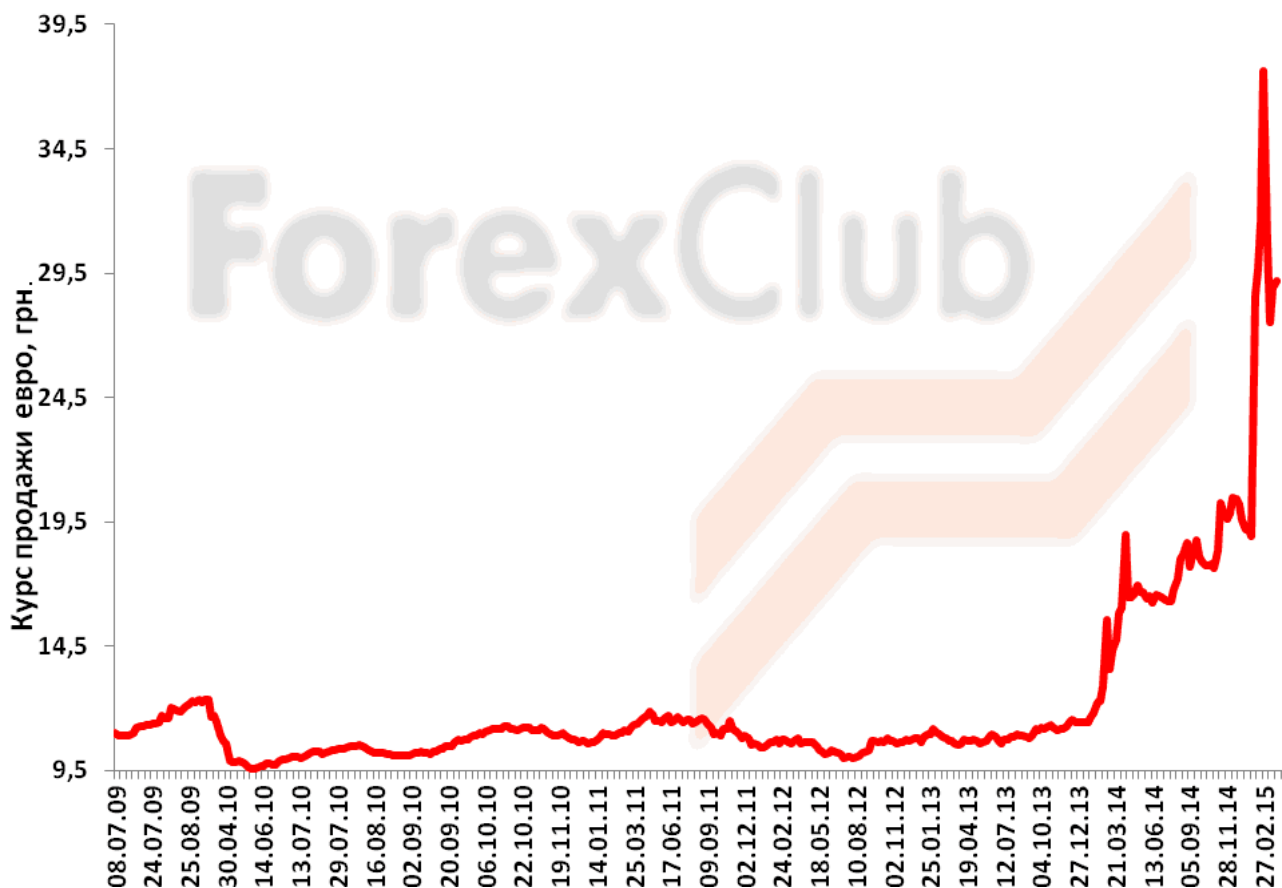
Кроме того, факторами удерживающими курс относительно стабильным, выступают валютные ограничения НБУ. И пока экономика не генерирует достаточного потока экспортной выручки, и нет притока иностранного капитала, снятие ограничений может привести к стремительному удорожанию валюты. Базовый спрос на валюту остается повышенным по отношению к предложению. Реальный сектор экономики продолжает спад. Промышленность в феврале сократилась относительно аналогичного периода прошлого года на 22,5%, розничные продажи – на 21,8%, строительство – на 31,2%.

Евро

Курс продажи безналичного евро на прошедшей неделе вырос на 4,5% до 25,65 грн. Такой динамике способствовал рост пары евро/доллар на мировых

площадках, а также удорожание доллара на локальном рынке. Курс продажи наличного евро повысился на 0,8% до 29,15 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

Учитывая удержание пары евро/доллар в диапазоне колебаний предыдущей недели, а также опираясь на прогноз динамики курса гривны к доллару – курс продажи наличного евро может составить 27,5–29 грн.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля по итогам минувшей недели вырос на 8,9% до 0,4121 грн., наличного – на 3,2% до 0,459 грн. Укрепление российского рубля к мировым валютам вызвано заявлениями минфина РФ о недооцененности валюты, прохождением периода налоговых выплат, а также возобновлением роста нефти после военной операции в Йемене. Так, по отношению к доллару США рубль укрепился на 2,6% до 57,4 рублей.

Средний курс продажи наличного российского рубля в Украине

Движение гривны относительно рубля на текущей неделе будет формироваться под влиянием динамики курса доллара к гривне. Курс продажи наличного рубля может составить 0,44–0,46 грн.

Моніторинг економічного законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати · аудиторі · податкові консультанти»

Головні зміни

ДФСУ Питання-відповідь від 01.04.2015 р.

ДФСУ відповіла на питання, чи необхідно податковим агентам подавати уточнюючий розрахунок за формою № 1ДФ за періоди 2014 р. з метою відображення військового збору та сум ПДФО з відсотків.

Податківці нагадали, що нова форма доповнена розділом II «Оподаткування процентів та військовий збір». У цьому розділі потрібно

відображати загальні суми нарахованих та виплачених доходів у вигляді процентів, вигравів (призів) в лотерею, а також утриманого та перерахованого податку на доходи фізичних осіб.

У рядку «Військовий збір», крім сум нарахованих та виплачених доходів, слід вказати загальну суму нарахованого і перерахованого військового збору. При цьому в податковому розрахунку за ф. № 1ДФ у розділі II податковий агент не будуть вказувати відомості про фізичних осіб, яким нараховано такі доходи.

Фахівці ДФСУ відзначили, що податковим агентам не потрібно подавати уточнюючий розрахунок за формою № 1ДФ за періоди 2014 р. з метою відображення сум військового збору та податку на доходи фізичних осіб з нарахованих та виплачених доходів у вигляді відсотків.

Постанова НБУ від 19.03.2015 р. № 194

З 31.03.2015 р. офіційний курс гривні буде розраховуватися до кінця робочого дня. Таким чином, НБУ удосконалює порядок встановлення офіційного курсу гривні та механізм його розрахунку. Як зазначають у прес-службі регулятора, з 31.03.2015 р. офіційний курс гривні до іноземних валют і курсу банківських металів, щодо яких передбачено щоденне встановлення офіційного курсу, буде встановлюватися в кінці робочого дня і діяти з наступного робочого дня.

З цієї самої дати офіційний курс гривні:

– встановлений на останній робочий день тижня або на передсвятковий день, – діє протягом наступних вихідних чи святкових днів;

– встановлений в останній робочий день тижня або передсвятковий день, – почне діяти в перший робочий день наступного тижня чи в перший післясвятковий робочий день;

– до іноземних валют, відносно яких передбачено встановлення офіційного курсу раз на місяць, – буде встановлюватися в останній робочий день місяця і діяти з першого до останнього числа наступного календарного місяця.

Повідомлення про встановлення офіційного курсу буде оприлюднюватися в день такого встановлення до 18:00 на сайті НБУ.

Також з 31.03.2015 р. розрахунок офіційного курсу гривні до долара США буде здійснюватися як середньозважене значення курсу гривні до долара США за всіма укладеними угодами з купівлі та продажу на умовах «тод», «том» і «спот» в день встановлення офіційного курсу за даними Системи підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку України Національного банку України.

Постанова КМУ від 18.03.2015 р. № 128

Уряд ліквідував монополію Державного підприємства з питань поводження з відходами як вторинною сировиною «Укресресурси». Постанова від 18.03.2015 р. № 128 набуває чинності з дня офіційного опублікування.

Нагадаємо, раніше згідно з постановою КМУ від 26.07.2001 р. № 915 імпортери зобов'язані були укласти договір з держпідприємством «Укресресурси» на утилізацію упаковки.

Держпідприємство «Укресресурси» (до 2010 року – «Укрекокомресурси») створено в 2001 р.

Основним видом його діяльності було створення умов для збору, сортування, транспортування, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Постанова КМУ від 25.03.2015 р. № 136

КМУ цією постановою продовжив строк дії переліків відходів та брухту чорних і кольорових металів, операції з постачання яких звільняються від оподаткування ПДВ, до 01.01.2017 р. (до прийняття цієї постанови була вказана дата 01.01.2015 р.).

Нагадаємо, що на думку ДФСУ, з 01.01.2015 р. і до дати набрання чинності відповідним нормативно-правовим актом КМУ, яким будуть визначені переліки відходів та брухту чорних і кольорових металів, операції з постачання яких тимчасово звільнялися від оподаткування ПДВ, операції з постачання відходів та брухту чорних і кольорових металів слід обкладати за ставкою ПДВ 20%.

Повідомлення ГУ ДФС у Волинській області від 19.03.2015 р.

ГУ ДФС у Волинській області звернуло увагу на те, що сплата ПДВ по декларації за лютий здійснюється через електронний рахунок. Якщо у платника є переплата чи невідшкодовані суми ПДВ в рахунок майбутніх платежів або на рахунок платника, то у березні (по декларації за лютий) ці суми не використовуються і платник повинен сплатити задекларовану суму ПДВ до сплати з використанням електронного рахунку.

Лист ДФСУ від 02.03.2015 р. № 6972/7/99-99- 19-03-02-18

ДФСУ у листі зазначає, що у разі, якщо продаж майна платника (боржника), що перебуває у податковій заставі, здійснюється контролюючим органом через торговельну організацію (торгівельно-майнова біржа) на підставі відповідного договору, зобов'язання щодо виписки податкової накладної покупцю та нарахування податкових зобов'язань з податку виникає у власника

такого майна на дату, визначену п. 187.1 ст. 187 ПКУ.

Постанова ВСУ від 27.01.2015 р. № 21-425а14

ВСУ у цій постанові зробив важливі висновки щодо (а) процедури здійснення податковими органами перевірок платників податків, (б) підстав для визнання недійсними наказів податкових органів про проведення перевірки та (в) правових наслідків перевірки, здійсненої з порушенням вимог законодавства щодо умови та порядку прийняття контролюючими органами рішень про її проведення.

Зокрема, ВСУ зазначив, що з наказом про перевірку, відомостями про дату її початку та місце проведення платник має бути ознайомлений у встановлений законом спосіб до її початку. Невиконання вимог підпункту 78.1.1 пункту 78.1 статті 78 та пункту 79.2 статті 79

ПК призводить до:

- визнання перевірки незаконною та;
- відсутності правових наслідків такої перевірки.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ вважає, що з метою оподаткування для платника єдиного податку операція з отримання майна у безоплатне користування за договором позики розглядається як безоплатне отримання послуг. При цьому до суми доходу фізичної особи – підприємця платника єдиного податку включається вартість безоплатно отриманих протягом звітного періоду послуг з урахуванням звичайних цін.

Податок на прибуток

Лист ДФСУ від 29.01.2015 р. № 2707/7/99-99- 19-02-01-17

З 01.01.2015 р. філії не є самостійними платниками податку на прибуток. Неможлива вже і консолідована сплата податку на прибуток.

У зв'язку з цим податок на прибуток за всі філії розраховує і сплачує головне підприємство за своїм місцезнаходженням.

Причому, в 2015 р. авансові внески з податку на прибуток за січень-лютий 2015 р. при консолідованій сплаті податку сплачувалися за місцезнаходженням філій, а починаючи з березня 2015 р. – виключно за місцезнаходженням головного підприємства. У зв'язку з цим у Розрахунку податкових зобов'язань щодо сплати консолідованого податку на прибуток за 2014 р., затвердженому наказом МФУ від 28.01.2013 р. № 39, визначення щомісячних авансових внесків, які підлягають сплаті в березні 2015 р. – травні 2016 р., не проводилося.

Таким чином, податок на прибуток розраховує головне підприємство в загальному порядку на підставі даних бухгалтерського обліку, які включають в себе і показники філій.

Лист ДФСУ від 26.12.2014 р. № 9825/6/99-99-19-02-02-15

Фахівці ДФСУ розглянули порядок оподаткування доходів, отриманих

юридичними особами (їх відокремленими підрозділами) на території ВЕЗ «Крим».

Так, в період тимчасової окупації податок на прибуток не стягується з доходів, отриманих юридичними особами (їх відокремленими підрозділами) на тимчасово окупованій території, операцій та/або інших об'єктів оподаткування (в тому числі об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням) на тимчасово окупованій території.

Будь-які доходи з джерелом їх походження з території ВЕЗ «Крим», отримані фізичними, юридичними особами, прирівняними до резидентів, оподатковуються за правилами, встановленими для іноземних доходів.

Тобто, результати діяльності юридичної особи з місцезнаходженням на іншій території України та його відокремленого підрозділу за місцезнаходженням на території ВЕЗ «Крим» обліковуються окремо, причому доходи і витрати такого відокремленого підрозділу не враховуються у складі доходів і витрат головного підприємства.

Відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на іншій території України, які є структурними підрозділами юридичної особи з місцезнаходженням на території ВЕЗ «Крим», здійснюють самостійно сплату податку на прибуток як окремі платники цього податку на такій іншій території України.

Крім того, податківці роз'яснили питання щодо:

- податкової реєстрації суб'єктів господарювання з місцем знаходження на території ВЕЗ «Крим»;
- особливостей оподаткування доходів, що виплачуються резидентами на користь осіб з місцезнаходженням на території ВЕЗ «Крим»;
- визнання операцій контрольованими.

Податок на доходи фізичних осіб

Наказ Мінфіну від 24.02.2015 р. № 210

Даним наказом затверджено порядок обробки персональних даних у базі персональних даних – Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків.

Відповідно до порядку, платник податків зобов'язаний подавати контролюючим органам відомості про зміну даних, які вносяться до облікової картки або повідомлення, протягом місяця з дня виникнення таких змін шляхом подання відповідної заяви.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Лист ДФС від 23.03.2015 р. № 9843/7/99-99-17-03-01-17

У даному листі ДФС розглянула деякі питання пов'язані із застосуванням понижуючого коефіцієнта ЄСВ.

Так, ДФС зазначила, що понижуючий коефіцієнт застосовується і при нарахуванні ЄСВ на лікарняні та допомогу у зв'язку із вагітністю та пологами.

Разом з цим в листі також зазначено, що понижуючий коефіцієнт не зможуть застосовувати платники ЄСВ, які беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Проте

скористатися знижкою зможуть незалежні професійні діячі, підприємці, які використовують найману працю.

Лист ДФС від 17.03.2015 р. № 8870/7/99-99-17-03-01-17

ДФСУ нагадала, що особи, які провадять незалежну професійну діяльність, повинні самостійно подати звіт з ЄСВ за минулий рік до 01.05.2015 р. Тобто, граничним терміном подання згаданого звіту є 30.04.2015 р.

Наказ Мінсоцполітики від 13.03.2015 р. № 279

Даним наказом затверджено на 2015 рік середню вартість санаторно-курортної путівки для виплати грошової компенсації замість вартості самостійного санаторно-курортного лікування на рівні 2014 року. Тобто, вона становить 360 грн.

Закон України від 05.03.2015 р. № 242-VIII

Відповідно до закону, час проходження військової служби в особливий період буде враховуватись до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах.

Слід зазначити, що для зарахування потрібно, щоб на момент мобілізації особа навчалася за фахом у ПТНЗ, працювала за професією або займала посаду, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах.

Постанова КМУ від 04.03.2015 р. № 105

Даною постановою нарешті затверджено порядок компенсації підприємствам середнього заробітку мобілізованих працівників.

Так, для виплати компенсацій підприємствам, установам або організаціям слід подати щомісяця до 15 числа органу соціального захисту населення звіт про фактичні витрати на виплату середнього заробітку працівникам згідно з додатком 1, погоджений районним (міським) військовим комісаріатом, який здійснював призов працівника на військову службу, в частині підтвердження призову та проходження військової служби, для подання до 19 числа їх копій, а також зведених звітів про фактичні витрати на виплату середнього заробітку працівникам згідно з додатком 2 структурним підрозділам соціального захисту населення.

Відповідно до постанови, виплата компенсацій буде проводитися підприємствами у строки, визначені для виплати зарплати.

Лист Держгірпром- нагляду від 15.01.2015 р. № 187/0/8.1-03/6/15

Держгірпромнагляд зазначив, що у разі неотримання протягом певного часу необхідних матеріалів від правоохоронних органів, комісія з розслідування нещасного випадку може отримати дану інформацію лише з дозволу прокурора або слідчого, яким направляються обґрунтовані запити. У разі відмови останніх у задоволенні запитів, комісії слід направляти такі запити повторно посадовим особам вищого рівня правоохоронних органів.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Постанова ВАСУ від 13.01.2015 р. № К/800/26502/14

ВАСУ, скасувавши рішення першої та апеляційної інстанцій щодо застосування до підприємства податковим органом штрафних санкцій за відчуження майна, яке перебувало у податковій заставі, без попередньої згоди контролюючого органу, зазначив, що підприємство правомірно здійснило відчуження такого майна відповідно до ст.92 ПКУ. Так, оскільки у податковій заставі перебували товарні запаси, платник податків міг відчужувати таке майно без згоди контролюючого органу за цінами, що не є меншими за звичайні, та за умови, що кошти від такого відчуження будуть направлені в повному обсязі в рахунок виплати заробітної плати, ЄСВ та/або погашення податкового боргу.

Оскільки підприємством одержані кошти від продажу майна, яке перебувало у податковій заставі, були направлені на виплату заробітної плати, ВАСУ визнав протиправним та скасував податкове повідомлення-рішення податкового органу, яким до підприємства були застосовані штрафні сакції.

У свою чергу, ВАСУ вказав на необґрунтованість позиції судів першої та апеляційної інстанцій (вважали, що підприємством не доведено, що кошти, які направлені на виплату заробітної плати, отримані саме від продажу заставного майна) наступним чином: «стверджуючи, що вказані платіжні доручення не є доказом спрямування коштів, виручених від реалізації спірного майна, суди першої та апеляційної інстанцій відповідно до п.п.2, 3 ч.1 ст.163, ст.206 Кодексу адміністративного судочинства України повинні були вказати з посиланням на відповідні норми матеріального права причини відхилення наданих платником доказів та зазначити якими доказами мають підтверджуватись такі обставини. Проте, такі вимоги процесуального закону дотримані не були. Оскільки позивачем кошти, отримані від реалізації майна, яке перебуває у податковій заставі, направлені в повному обсязі в рахунок виплати заробітної плати, колегія суддів вважає, що у податкового органу відсутні підстави для прийняття оскаржуваного податкового повідомлення-рішення».

Ліцензії, патенти, дозволи

Повідомлення Прес-служби КМУ від 19.03.2015 р.

18 березня на засіданні КМУ був ухвалений план дій щодо дерегуляції госпдіяльності та спрощення регуляторної бази.

Планом дій, на виконання положень Коаліційної угоди, передбачається розповсюдження дії закону про державний нагляд і контроль на податкові органи, що захистить підприємців у ході перевірок від можливих зловживань контролюючих органів.

Крім того, Планом дій, серед іншого:

- спрощуються процедури підготовки учасниками торгів документів, необхідних для участі в процедурах державних закупівель;
- органам місцевої влади надаються повноваження з питань видачі

дозвільних документів;

- запроваджуються процедури подання заявок на реєстрацію права оренди земельної ділянки в електронному вигляді;
- скорочується кількість контролюючих органів та їх функцій;
- переглядаються критерії ступенів ризику у сферах господарської діяльності;
- спрощуються форми податкової звітності;
- спрощується порядок митного оформлення товарів;
- зменшується кількість (до 3-4 шт.) обов'язкових документів, які вимагаються для здійснення адміністративних процедур під час експорту/імпорту;
- встановлюється спрощена та єдина процедури надання поштової адреси об'єкту будівництва;
- встановлюється порядок подання Декларації відповідності МТБ вимогам законодавства з питань пожежної безпеки виключно орендодавцем у разі початку використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості;
- встановлюється положення щодо можливості вилучення правоохоронними органами серверів виключно за рішенням суду;
- забезпечується розвиток ринку електронної комерції.

Повідомлення Прес-служби Мінюсту від 18.03.2015 р.

Міністерство юстиції вводить нові стандарти надання реєстраційних послуг. З квітня отримати всі необхідні дані у вигляді витягів, довідок або виписок можна буде в електронній формі.

Усі сформовані електронною системою документи мають такий же офіційний статус, як і їх паперові аналоги з підписом та печаткою реєстратора.

Кожному електронному документу буде присвоєно унікальний номер, за яким в електронній системі можна буде знайти оригінал документа, якщо цього вимагатиме банк або якась інша установа. Строк дії сформованого документа і його унікального номера буде визначений Мін'юстом

Врегульовано питання, які стосуються реєстрації прав на нерухомість. Громадянину необхідно буде прийти і подати пакет документів щодо реєстрації нерухомості, а потім через 5 або 14 днів забрати ці документи. Відповідний правовстановлюючий акт, за бажанням, можна буде отримати і онлайн - у вигляді електронного правового документа.

З квітня нотаріуси зможуть проводити реєстрацію договорів оренди земельних ділянок с/г призначення.

Уряд також ухвалив розпорядження, згідно з яким усі органи держвлади зобов'язані використовувати інформацію з реєстрів і повторно не вимагати її від громадян.

Фінансовий моніторинг

Постанова ВСУ від 25.03.2015 р. справа № 6-44цс15

Верховний Суд України на засіданні Судової палати у цивільних справах 25.03.2015 р. ухвалив постанову у справі № 6-44цс15, предметом якої був спір

про звернення стягнення на предмет іпотеки.

Суд зробив правовий висновок про те, що за загальною визначеною принципом права закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, що закріплено у ч.1 ст. 58 Конституції України.

Водночас Конституція України передбачає зворотню дію законів та інших нормативно-правових актів у часі лише у випадках, коли вони пом'якшують або скасовують юридичну відповідальність особи.

Разом з тим мораторій у юридичному розумінні має значення відстрочки виконання певних обов'язків, відкладення певних дій на визначений чи невизначений період на підставі спеціального акту.

Норми Закону України від 03.06.2014 р. № 1304-VII «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті», який набрав чинності 07.06.2014 р., тобто після ухвалення рішення судом першої інстанції, з огляду на вищезазначене, самі по собі не можуть бути підставою для скасування рішення суду апеляційним судом.

Проте, рішення суду в частині звернення стягнення на предмет іпотеки не підлягає виконанню протягом дії Закону.

Постанова КМУ і НБУ від 11.03.2015 р. № 99

У Постанові передбачені заходи з удосконалення законодавства. Так, до вересня підготують проект Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. А щоб мінімізувати ризики легалізації злочинних доходів, восени проведуть національну оцінку ризиків з урахуванням міжнародного досвіду.

Також передбачені заходи з підвищення ефективності діяльності правоохоронних та інших держорганів у сфері протидії корупції. Протягом року проведуть аналіз зовнішньоекономічних операцій, що здійснюються суб'єктами господарювання через офшори.

Планується забезпечити функціонування єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Документом передбачені заходи з удосконалення механізму регулювання та нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу. З метою підвищення ефективності нагляду за СПФМ Нацбанку планується надати доступ до Інтегрованої інформаційно-пошукової системі органів внутрішніх справ.

Заплановано також низку заходів щодо забезпечення прозорості діяльності держорганів. Зокрема, у ЗМІ висвітлюватимуть результати діяльності держорганів у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

У Плані передбачено участь України в різноманітних міжнародних заходах щодо запобігання та протидії відмиванню доходів.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ в черговий раз підтвердила, що ФОП - платники ЄП не можуть проводити розрахунки за допомогою електронних грошей, у тому числі через систему «Web Money».

Відповідно до ПКУ платники єдиного податку I-III груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій).

Безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів.

Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях або в електронному вигляді.

Крім того, у разі застосування ФОП електронних грошей існує небезпека сплати податку за ставкою 15%, встановленої до випадків отримання доходу при застосуванні іншого способу розрахунків.

Це підтверджують і фахівці Мінекономрозвитку в листі від 17.09.2013 р. № 3112-13/32401-14.

У цьому ж листі Мінекономрозвитку нагадує про Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої розпорядженням КМУ від 15.05.2013 р. № 386-р, яка, можливо, до 2020 р. дозволить усунути існуючі законодавчі обмеження.

Постанова ВСУ від 18.03.2015 р. справа № 6-39цс15

Верховний Суд України на засіданні Судової палати у цивільних справах 18 березня 2015 року ухвалив постанову у справі № 6-39цс15, предметом якої був спір про звернення стягнення на предмет іпотеки, виселення та зняття з реєстраційного обліку.

Суд зробив правовий висновок про те, що за змістом статей 39, 40 Закону України «Про іпотеку» та статті 109 ЖК Української РСР особам, які виселяються із жилого будинку (жилого приміщення), яке є предметом іпотеки, у зв'язку зі зверненням стягнення на предмет іпотеки, надається інше постійне житло тільки у тому разі, коли іпотечне житло було придбане не за рахунок кредиту, забезпеченого іпотекою цього житла. Постійне жилає приміщення, що надається особі, яку виселяють, повинно бути зазначено в рішенні суду.

Як виняток, допускається виселення громадян без надання іншого жилого приміщення при зверненні стягнення на предмет іпотеки, якщо іпотечне майно було придбано за рахунок кредиту, повернення якого забезпечене іпотекою відповідного жилого приміщення (частина 2 статті 109 ЖК Української РСР).

Постанова ВСУ від 11.03.2015 р. справа № 6-16цс15

На засіданні Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України 11.03.2015 р. було розглянуто справу № 6-16цс15 за позовом «ПриватБанку» про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Колегія суддів сформулювала правову позицію, згідно з якою позовна давність, встановлена законом, може бути збільшена за домовленістю сторін. Договір про збільшення позовної давності укладається у письмовій формі. Згідно з частинами 1, 2 ст. 207 Цивільного кодексу угода вважається вчиненою у письмовій формі, якщо її зміст зафіксований в одному або кількох документах, у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони. Угода визнається укладеною в письмовій формі, якщо підписана її стороною (сторонами).

Виходячи з правового аналізу зазначених норм Умови споживчого кредиту фізичним особам («Розстрочка») (Стандарт), пунктом 5.5 яких встановлено позовну давність тривалістю в 5 років, не можна вважати складовою частиною укладеного між сторонами кредитного договору, якщо такі умови не містять підпису позичальника.

Не встановлено наявності належних та допустимих доказів, що підтверджують, що саме ці умови розумів позичальник, підписуючи заяву, а також те, що умови містили збільшений строк позовної давності в момент підписання заяви позичальника, або в подальшому такі умови, зокрема щодо збільшення строку позовної давності, не змінювалися.

Закон України від 02.03.2015 р. № 209-VIII

Прийнятим 19.03.2015 р. ВРУ Законом внесено зміни до статті 41 Закону про АТ, згідно з якими до 50% + 1 акція знижується кворум для всіх акціонерних товариств.

Законом доповнено статтю 30 – передбачено право загальних зборів приймати рішення про строк виплати дивідендів. У разі невиплати дивідендів у строк у акціонера виникає право на звернення до нотаріуса щодо вчинення виконавчого напису нотаріуса на документах, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку (перелік встановлюється Кабміном).

Встановлено, що права акціонерів щодо внесення пропозицій щодо питань, включених до порядку денного загальних зборів АТ, а також щодо нових кандидатів до складу органів товариства та порядок їх внесення не можуть змінюватися статутом акціонерного товариства. У разі дострокового припинення повноважень одного або кількох членів наглядової ради і до обрання всього її складу - засідання наглядової ради є правомочними за умови, що кількість діючих членів наглядової ради становить більше половини його складу.

Спирт і тютюн

Лист ДФСУ від 26.12.2014 р. № 16826/7/99-99-21-05-17

При порушенні механізму контролю за застосуванням пільгового оподаткування підакцизних товарів (сировини) та виробництвом алкогольних напоїв у зв'язку з відсутністю представників ДФС на податкових постах та акцизних складах підстав для застосування пільгового оподаткування підакцизних товарів та відстрочення сплати акцизного податку немає.

У цьому випадку при реалізації (передачі в межах одного підприємства)

підакцизних товарів (продукції) суб'єктам господарювання, які розташовані на тимчасово неконтрольованій території, оподаткування здійснюється на загальних підставах.

IT та телекомунікації

Закон України від 12.02.2015 р. № 191-VIII

Цим Законом внесено зміни, зокрема, до Кримінального процесуального кодексу України, згідно з якими під час кримінального провадження вилучати електронні інформаційні системи або їх частини (комп'ютери, сервери та ін.), мобільні термінали систем зв'язку можна буде лише з дозволу суду.

Вказана норма набере чинності з дати настувної після дати опублікування Закону.

Об'єкти правовідносин

Земля

Наказ Мін'юсту від 31.03.2015 р. № 463/5

Наказом Мін'юст вніс зміни до свого наказу від 28.05.2014 р. № 845/5 «Про заходи щодо державної реєстрації прав на землі сільськогосподарського призначення», згідно з якими, зокрема, державна реєстрація прав на землі сільськогосподарського призначення може проводитися нотаріусом за місцем розташування земельної ділянки або у межах відповідної області, де розташована така земельна ділянка.

Роз'яснення ДФСУ від 18.03.2015 р.

ДФСУ, враховуючи складну економічну та політичну ситуацію, що склалася в країні, а також з метою виконання зобов'язань зі сплати податків особами, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості на території АР Крим та м. Севастополя, запропонувала подавати до контролюючого органу за місцем свого знаходження податкові декларації та сплачувати податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до місцевого бюджету за місцем свого знаходження.

Повідомлення Мін'юсту від 18.03.2015 р.

Міністр юстиції повідомив про ініціативу Мін'юсту щодо надання нотаріусам права проводити держреєстрацію речових прав на земельні ділянки сільгосппризначення, починаючи з квітня місяця. Завдяки цьому нововведенню планується зняти черги в усіх аграрних регіонах, що особливо актуально під час посівної кампанії і переоформлення величезної кількості договорів.

Постанова ВСУ від 24.02.2015 р. у справі № 21-34а15

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України вважає, що позов, предметом якого є перевірка правильності формування волі однієї зі сторін стосовно розпорядження землею та передачі

відповідних прав щодо неї, не може бути розглянутий за правилами Кодексу адміністративного судочинства України.

Тому у разі прийняття суб'єктом владних повноважень рішення про передачу земельних ділянок у власність чи оренду (тобто ненормативного акта, який вичерпує свою дію після його реалізації) подальше оспорювання правомірності набуття фізичною чи юридичною особою спірної земельної ділянки має вирішуватися у порядку цивільної (господарської) юрисдикції, оскільки виникає спір про право цивільне.

Закон України від 12.02.2015 р. № 191-VIII

Як вбачається з назви Закону, він покликаний спростити умови ведення бізнесу.

В сфері земельних відносин Законом, зокрема, визначено, що земельні ділянки, призначені для ведення особистого селянського господарства, можуть передаватися громадянами у користування юридичним особам України і використовуватися ними для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства без зміни цільового призначення цих земельних ділянок.

Також в Законі закріплено, що строк оренди землі сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства не може бути меншим 7-ми років.

Майже втричі скорочений перелік істотних умов договору оренди землі: відтепер ними є лише об'єкт оренди (кадастровий номер, місце розташування та розмір земельної ділянки), строк дії договору оренди та орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату.

До того ж, виключено положення, згідно із яким відсутність у договорі оренди землі однієї з істотних умов, передбачених ст. 15 Закону України «Про оренду землі», є підставою для визнання договору недійсним.

Також відтепер розрахунки за оренду землі не можна проводити у відробітковій формі (тобто шляхом надання послуг орендодавцю).

Окрім цього, в Законі передбачено справляння адміністративного збору за державну реєстрацію прав на нерухоме майно та визначений його розмір (а не державного мита, як було раніше).

Рішення Київради від 04.03.2015 р. № 195/1060

Київрадою викладено в новій редакції Тимчасовий порядок передачі (надання) земельних ділянок у користування або у власність із земель комунальної власності в місті Києві.

Також в новій редакції затверджені форми клопотань про:

- погодження місця розташування об'єкта;
- надання дозволу на розроблення документації із землеустрою;
- надання дозволу на передачу земельної ділянки (її частини) в суборенду.

Крім того, затверджено форми:

- клопотання про надання (передачу) земельної ділянки без складання

документації із землеустрою;

– клопотання про зміну виду використання земельної ділянки;
– дозволу (відмови у наданні дозволу) Київради на розроблення документації із землеустрою Рішенням також визнано таким, що втратило чинність, рішення Київради від 08.11.2001 р. № 95/1529 «Про питання передачі земельних ділянок в оренду та надання в постійне користування в межах червоних ліній в м. Києві».

Встановлено, що рішення Київради про передачу земельних ділянок в оренду, які прийняті і не виконані (договори оренди земельних ділянок на підставі таких рішень не укладені) до набрання чинності цим рішенням, втрачають чинність через 12 місяців після набрання чинності аналізованим рішенням.

Власників нерухомого майна зобов'язано протягом 1 місяця з моменту набуття права власності на нерухоме майно звернутись до Київради з клопотанням про оформлення (переоформлення) права оренди земельної ділянки та оформити право оренди земельної ділянки протягом 1 року з моменту набуття права власності на нерухоме майно.

Клопотання юридичних і фізичних осіб про надання дозволів на розроблення документації із землеустрою, які не розглянуті Київрадою та щодо яких не прийнято відповідного рішення до набрання чинності аналізованим рішенням Київради, підлягають розгляду відповідно до такого рішення.

Роз'яснення Мін'юсту від 02.04.2015 р.

Мін'юст роз'яснив окремі питання застосування положень Закону України від 05.03.2015 р. № 247-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення повноважень нотаріусів та особливостей реєстрації похідних речових прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення».

Зокрема, роз'яснено, що з метою державної реєстрації похідного від права власності речового права на земельну ділянку сільськогосподарського призначення особа подає одну заяву про державну реєстрацію прав та їх обтяжень (щодо іншого речового права).

При цьому державним реєстратором або нотаріусом за допомогою програмного забезпечення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно формуються дві заяви: про державну реєстрацію права власності та про державну реєстрацію іншого речового права.

Однак у зв'язку з поданням однієї заяви про державну реєстрацію прав та їх обтяжень (щодо іншого речового права) заявник сплачує лише за послуги з державної реєстрації іншого речового права.

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

ДФСУ роз'яснила, що пільги щодо сплати земельного податку для фізичних осіб за земельні ділянки, що утворилися за рахунок переданих за рішенням відповідної ради земельних часток (паїв), не передбачені. Відповідно, земельний податок за такі ділянки справляється на загальних підставах.

Водночас, від сплати податку звільняються на період дії єдиного податку четвертої групи власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та

землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи.

Нерухомість

Роз'яснення ДФСУ від 18.03.2015 р.

ДФСУ наголосила на тому, що Законом України від 12.08.2014 р. № 1636-VII «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» створено вільну економічну зону «Крим» у межах двох адміністративно-територіальних одиниць України: Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і визначено особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій частині території України згідно із статтею 13 Закону № 1207.

Враховуючи складну економічну та політичну ситуацію, що склалася в країні, а також з метою виконання зобов'язань зі сплати податків особами, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості на території АР Крим та м. Севастополя, ДФС України пропонує подавати до контролюючого органу за місцем свого знаходження податковій декларації та сплачувати податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до місцевого бюджету за місцем свого знаходження.

При цьому звільнення від подання звітності та сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, Законом № 1669 не передбачено.

Наказ Мін'юсту від 16.03.2015 р. № 364/5

Цим наказом визнано таким, що втратив чинність, наказ Міністерства юстиції України від 29.12.2012 р. № 1994/5 «Про встановлення розміру плати за пошук нотаріусами відомостей у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 15.01.2013 р. за № 115/22647. Скасований наказ встановлював плату у розмірі 68 гривень.

Разом з тим, продовжує діяти постанова КМУ від 21.11.2012 № 1204, яка починаючи з 01.01.2015 за надання органом держреєстрації прав чи нотаріусом за зверненням фізичних та юридичних осіб інформації з Реєстру передбачає стягнення 34 гривень.

Наказ Мін'юсту від 16.03.2015 р. № 365/5

Цим наказом запроваджено з 02 квітня 2015 року у Чернівецькому міському управлінні юстиції, а також в Івано-Франківському міському управлінні юстиції, Калуському міськрайонному управлінні юстиції Івано-Франківської області реалізацію пілотного проекту у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Пілотний проект полягає у розподілі функціональних обов'язків між особами, які здійснюють прийом заяв у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, а також видачу документів у зазначеній сфері, та особами, які безпосередньо приймають рішення за результатами розгляду таких заяв.

Праця

Закон України від 05.03.2015 р. № 238-VIII

Перелік святкових днів (ст. 73 Кодексу законів про працю) доповнено Днем захисника Вітчизни – 14 жовтня. Тож, святкових днів в Україні стало вже 11.

Повышение тарифов ЖКХ в апреле поддержит инфляцию на высоком уровне

Повышение тарифов на газ и электроэнергию в апреле сохранит инфляцию в Украине на высоком уровне. По итогам месяца рост потребительских цен может составить 5,7%. Такое мнение выразил **Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.**

По мнению эксперта, прогноз инфляции в апреле базируется в первую очередь на ожиданиях роста стоимости коммунальных услуг: газа и электроэнергии. Повышение тарифов на горячую воду и отопления перенесено на май. В результате, с учетом завершения отопительного сезона в апреле, фактически в мае в индексе инфляции будет зафиксировано только повышение цен на горячую воду. Реальное влияние на инфляцию рост тарифа на отопление окажет уже в октябре – начале нового отопительного сезона.

«Изменение стоимости продуктовой корзины останется одной из основных причин роста цен, поскольку доля продуктов в структуре индекса потребительских цен занимает более 47,6%. Рост цен на мясо и яйца начался уже с начала апреля. Также следует учесть рост стоимости продуктов частных домохозяйств, которые ввиду роста цен на электроэнергию и газ будут вынуждены повысить отпускные цены и переложить часть затрат на конечного потребителя. Кроме того, будут удерживаться цены для покрытия существенно повысившейся стоимости удобрений, посевного материала и топлива для проведения посевной», – отмечает **Андрей Шевчишин.**

В то же время, динамика курса гривны в апреле, по мнению эксперта, не окажет значительного влияния на инфляцию, поскольку на межбанке и наличном рынке наблюдается стабилизация.

«Потребительская инфляция по итогам года 2015 года может составить 37,1% на фоне ожидаемого сокращения темпов роста во второй половине года и достижения средних исторических уровней месячной инфляции. В то же время, инфляционными всплесками будет отмечен май из-за запланированного повышения цен на горячую воду и возможного роста цен на железнодорожные пассажирские перевозки, а также осень – из-за роста тарифов на электроэнергию и отопление. При этом курс гривны и урожай останутся факторами, оказывающими существенное влияние на общие тенденции», – прогнозирует эксперт.

Напомним, инфляция в Украине в марте ускорилась до рекордных 10,8%

и в годовом измерении достигла 45,8%. Методология фиксации изменений цен не захватила пик девальвации последней недели февраля, поэтому ценовой рост конца февраля был включен в статистику марта.

Гривна удерживает лидерские позиции в своем падении

Гривна стала самой слабой валютой в мире, опередив рубль. С января по март 2015 года национальная валюта обесценилась по отношению к доллару США на 48,7%.

Предпосылкой к такой динамике выступили боевые действия на Донбассе, падение ВВП, отток капитала из страны и банковского сектора, дефолтные риски и отсутствие золотовалютных резервов для покрытия растущего спроса на валюту.

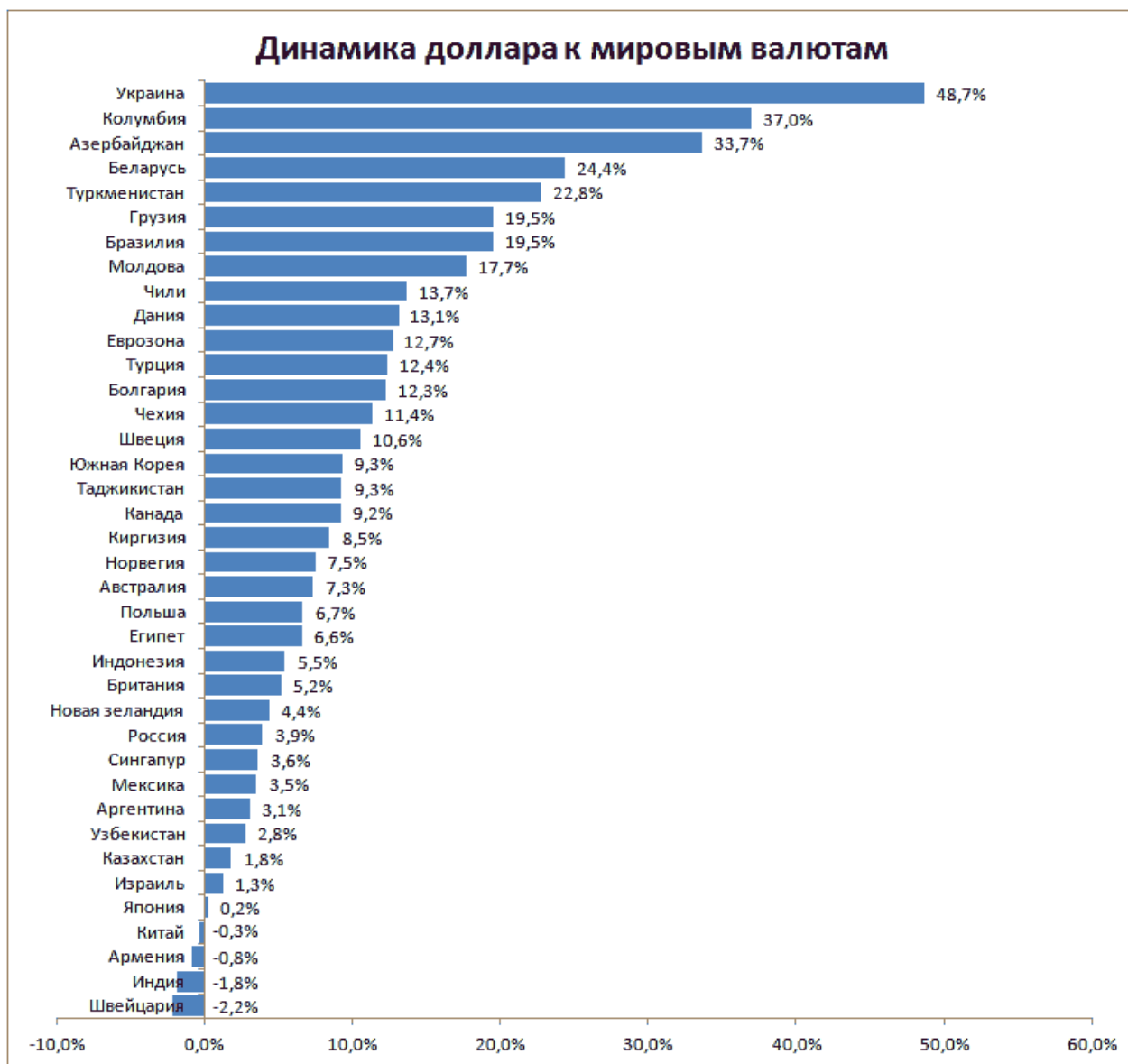
Также существенное снижение стоимости национальных валют произошло в Азербайджане – на 33,7% и в Туркменистане – на 22,8%. Это было вызвано в первую очередь падением цен на нефть на мировых рынках и необходимостью этих стран выравнять государственные бюджеты. С начала года укрепился только армянский драхм – на 0,8%.

«Общая тенденция девальвации национальных валют стран СНГ формируется под влиянием внешнеэкономических факторов. Страны, экономики которых завязаны на российский рынок, испытывают давление ввиду сформировавшегося внешнеторгового дисбаланса после обвала российского рубля в 2014 году на 72%. При этом, ожидается, что с выравниванием внешнеторговых балансов с РФ некоторые страны могут продолжить ослаблять собственные валюты» – отмечает Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

В частности, такая тенденция может затронуть Казахстан, Армению, Киргизию, Таджикистан и Узбекистан. Стоит отметить, что на постсоветском пространстве снижение узбекского сума оказалось самым незначительным – 13,1%, в то время как в среднем, без учета гривны, валюты девальвировали на 31,6%. В свою очередь российский рубль, хотя и остается под давлением оттока капитала на фоне санкций и низких цен на нефть, ищет возможности для стабилизации. И на второй квартал сохраняются предпосылки для удержания этой стабильности, а в случае роста нефтяных цен есть возможность для ревальвации. Аналогична ситуация и для других стран экспортеров нефти и газа: стабилизация на сырьевых рынках будет поддерживать национальные валюты, тем более учитывая их существенное ослабление в первом квартале. В то же время, динамика валют Украины, Грузии и Молдовы будет формироваться в ориентирах оптимальной поддержки собственного экспорта. При этом, на динамику гривны будет влиять ситуация на Донбассе, достижение договоренностей по новым кредитам и политическая ситуация в стране.

«Главной тенденцией мировых финансовых рынков остается укрепление доллара США. Валюты развивающихся и экспортно-ориентированных стран находятся под давлением на фоне перетоков капитала в доллар ввиду

ожидааний повышения учетной ставки ФРС США во второй половине 2015 года. Кроме того, негативное влияние на валюты стран экспортеров сырья оказывают нисходящие тенденции на сырьевых рынках», – резюмирует Андрей Шевчишин.

ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

О. Єфимов, адвокат, аудитор, кандидат юридичних наук

Послуга чи робота: відповідь ціною в РРО

Нормативна база: Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI; Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV; Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV; Закон України від 06.07.1995 р. «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» № 265/95-ВР (в редакції Закону від 01.06.200 р. № 1776-III); Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII «Про захист прав споживачів»; Перелік окремих форм та умов проведення діяльності у сфері

торгівлі, громадського харчування та послуг, яким дозволено проводити розрахункові операції без застосування реєстраторів розрахункових операцій з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, затверджений постановою КМУ від 23.08.2000 р. № 1336; Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010», затверджений наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457

Зміни, внесені Законом № 71[1] до ПКУ і Закон про РРО, на думку, викладену ДФС в Листі [2], мають на меті вдосконалення механізму їх застосування та запобігання можливим порушенням з боку суб'єктів господарювання, які здійснюють готівкові розрахунки за товари (послуги).

З пункту 1 частини першої ст. 9 Закону про РРО виключена норма, що дозволяла підприємствам (крім підприємств торгівлі та громадського харчування) у разі проведення розрахунків у касах за надані послуги оформляти касові ордери не застосовувати РРО. Відтепер без застосування РРО підприємствам дозволяється здійснювати лише торгівлю продукцією власного виробництва.

Відповідно до преамбули Закону про РРО він поширюється лише на сферу торгівлі, громадського харчування та послуг, і в його ст. 3 вказано, що застосовувати РРО зобов'язані суб'єкти господарювання, які здійснюють розрахункові операції при продажу товарів (наданні послуг). Тобто розрахунки за виконанні роботи у диспозицію наведеної норми взагалі не потрапляють. Це за умови, що в законодавстві знайдеться достатньо обґрунтоване пояснення того, що послуги і роботи – це різні об'єкти правовідносин. А вони таки різні. Хоча би тому, що в законодавстві і послуги, і роботи згадані окремо.

Отже, якщо ми зможемо дати логічне і законодавчо обґрунтоване розмежування послуг і робіт, то можна буде стверджувати, що підприємства, які виконують роботи для своїх замовників, не зобов'язані використовувати РРО при проведенні готівкових розрахунках за такі роботи.

Сутність послуги і її відмінність від роботи

Послуга, як об'єкт цивільних правовідносин, з'явилася у ЦКУ з 2004 року. Тобто це новела цивільного законодавства. До 1 січня 2004 року послуг в Цивільному кодексі не було, були лише роботи, які називалися підрядом (ст. 332 ЦК УРСР).

Очевидно, що законодавець, приймаючи ЦКУ у 2003 році, вже усвідомлював, що між підрядом (роботами) і послугами існує відмінність, яка є настільки істотною, що вимагає їх розмежування.

Так, відповідно до ст. 837 ЦКУ «за договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу». А згідно із ст.901 ЦКУ «за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором».

Навіть з визначень підряду і послуги чітко зрозуміло, що вони відрізняються наявністю результату. Так, якщо за договором підряду замовник

зобов'язується не лише оплатити виконану роботу, а й прийняти її, то за договором про надання послуг замовник зобов'язаний лише оплатити роботу. Приймати послугу чи її результат, чи будь-що інше замовник не зобов'язаний, оскільки нічого з переліченого в природі просто не існує.

Тому для юристів – справжніх професіоналів – досить важкою є задача складання та візування актів прийняття послуг чи їх результатів, як того вимагають контролюючі органи для того, щоб підприємство підтвердило первинними документами факт здійснення господарської операції, а саме отримання послуг. Адже приймання результатів послуг суперечить здоровому юридичному глузду. «Викручуються» такі юристи на практиці шляхом складання актів про надання і споживання послуг, в яких вказують, що послуга надана і спожита під час її надання.

Дуже подібним до послуг є електроенергія, якої в природі також не існує у матеріальному вигляді. І хоча у ст.1 Закону України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР «Про електроенергетику» зазначено, що «енергія – електрична чи теплова енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики і є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу», проте вже у ст.4 цього ж Закону зазначено, що особливістю електроенергії є постійне і безперервне збалансування її виробництва і споживання. Іншими словами збалансованість виробництва і споживання електроенергії полягає в тому, що її виробляється стільки, скільки і споживається, а споживається не більше і не менше, ніж виробляється. Тобто, визнаючи електроенергію товарною продукцією, законодавець засвідчує неможливість її об'єктивного матеріального існування, оскільки уся вироблена електроенергія одразу ж є і спожитою.

Так і послуги: вони також характеризуються постійним і безперебійним збалансуванням їх виробництва і споживання. Тому по закінченні періоду надання послуги нічого матеріального від неї не залишається (на відміну від результату роботи).

Саме ця характерна особливість послуг, закладена і у визначення поняття «постачання послуг» у податковому законодавстві. Так, відповідно до пп.14.1.185. ст.14 ПКУ «постачання послуг – будь-яка операція, що не є постачанням товарів, чи інша операція з передачі права на об'єкти права інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи чи надання інших майнових прав стосовно таких об'єктів права інтелектуальної власності, а також надання послуг, що споживаються в процесі вчинення певної дії або провадження певної діяльності». Тобто, зважаючи на те, що послуга споживається в процесі її надання, слід погодитися з ПКУ у тому, що передавати послугу за актом приймання передачі означає суперечити положенням ПКУ.

Певною мірою може збити з пантелику визначене у пп.14.1.203 ст.14 ПКУ поняття «продаж результатів робіт (послуг)», яким є «будь-які операції господарського, цивільно-правового характеру з виконання робіт, надання послуг, надання права на користування або розпоряджання товарами, у тому числі нематеріальними активами та іншими об'єктами власності, що не є товарами, за умови компенсації їх вартості, а також операції з безоплатного надання результатів робіт (послуг). Продаж результатів робіт (послуг) включає,

зокрема, надання права на користування товарами за договорами оперативного лізингу (оренди), продажу, передачі права відповідно до авторських або ліцензійних договорів, а також інші способи передачі об'єктів авторського права, патентів, знаків для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної, у тому числі промислової власності».

На перший погляд може здатися, що ПКУ застосовує у цьому визначенні поняття «результати робіт» і «результати послуг». Якщо погодитися з цим, то слід визнати, що ПКУ суперечить сам собі, адже у пп.14.1.185 ст.14 йдеться про відсутність результатів послуг, оскільки послуги усі споживаються під час їх надання. Усунути таку суперечливість можна, якщо той же пп.14.1.203 ст.14 Кодексу вважати тлумаченням термінів «результати робіт» і «послуги». Тобто альтернативною поняття «результат роботи» є поняття «послуга», що наводиться у дужках, а не «результат послуги». При такому підході і ПКУ сприймається логічним і послідовним законом (хоча б у цій частині).

Відмінність послуг від роботи можна проілюструвати таким красномовним прикладом: послуга з перекладу – це усний переклад, яким супроводжується і опосередковується спілкування двох різномовних осіб. Коли німець поспілкувався з українцем за посередництва перекладача, відбулося надання послуг з перекладу. Закінчилося спілкування, закінчилося й споживання послуги з перекладу. Ніякого матеріального результату не залишилося.

Якщо потім перекладач документи з української переклав на німецьку мову і видав переклад українському замовнику, то відбулося виконання роботи. Під час здійснення перекладу робота не споживалася, а замовник міг займатися своїми справами, не відчуваючи ніякої потреби в німецькій мові. І лише коли замовник отримав викладений на папері переклад, відбулося і отримання результату роботи.

... повертаючись до РРО

Закон про РРО, як було вказано вище, вже не містить в п.1 ст.9 «пільгову» норму щодо незастосування РРО підприємствами, що при наданні послуг застосовують касові ордери.

Зрозуміло, що контролюючим органам навряд чи сподобається виключення операцій з виконання робіт з кола операцій, про які йдеться у ст.3 Закону про РРО. Так само зрозуміло, що в деяких випадках спір з податківцями з цього приводу може привести суб'єктів господарювання і податківців у суд. І саме суд повинен буде застосовувати норму ст.3 Закону про РРО, та висловлюватися з приводу того, поширюється її дія на операції з виконання робіт чи ні.

Пропоную так звану рольову гру. Ви уявляєте себе суддею, який має погодитися з суб'єктом господарювання, який виконує роботи і не бажає застосовувати РРО, посилаючись на те, що Закон про РРО не поширює свою дію на такі операції, або погодитися із представником контролюючого органу, який стверджує, що поняття «надання послуг» охоплює не лише надання послуг, а й виконання робіт.

Аргументи і факти

Закон про РРО не містить тлумачення поняття «надання послуг». Тож логічно, що шукати його треба в інших актах законодавства, які за аналогією

закону можуть бути застосовані до цих відносин, оскільки регулюють найближчі за своєю суттю правовідносини. Шукати такий закон довго не треба, оскільки у Листі вказується на те, що сфера застосування РРО розширюється на «підприємства, які надають послуги (перукарні, салони краси, спортивні клуби, хімчистки, сервісні центри з ремонту побутової техніки тощо), що також сприятиме захисту прав споживачів у разі отримання недоброякісних послуг і створить можливість звернення до судових органів для захисту прав, унеможливить обіг контрафактних і контрабандних товарів та забезпечить належний контроль обігу готівки». Тут слід зробити два висновки: явний і неявний, отриманий шляхом певного розмірковування.

Щодо явного висновку, то найближчим до Закону про РРО у цьому сенсі є Закон про захист прав споживачів, що захищає права споживачів, які повинні мати фіскальний касовий чек РРО, що підтверджує оплату послуги.

Неявний висновок полягає у тому, що вказаний чек споживачеві послуги потрібен для того, щоб захищати своє право, оскільки без чеку важко довести, що послуга була неякісна і що вона взагалі була отримана у конкретного суб'єкта господарювання. Адже результату послуги не існує, а тому «принести» його в суд і довести, що він є неякісний, неможливо (а чек РРО надати суду можливо).

Закон про захист прав споживачів містить визначення понять «послуга» і «робота». Принаймні це свідчить про те, що законодавець у цьому разі їх розмежовує, а не ідентифікує.

Відповідно до п.17 частини першої ст.1 Закону про захист прав споживачів «послуга – діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб». Не чітко виражено, але цілком логічно, що послуга з точки зору Закону про захист прав споживачів споживається під час її надання, оскільки, по-перше, діяльність виконавця і надання (передача) матеріального чи нематеріального блага відбуваються одночасно. І, по-друге, той факт, що у разі надання послуги задовольняються особисті потреби споживача, свідчить про те, що передача послуги далі (іншим особам), на відміну від передачі результату роботи, в принципі не є можливою.

Відповідно до п.21 частини першої ст.1 Закону про захист прав споживачів «робота – діяльність виконавця, результатом якої є виготовлення товару або зміна його властивостей за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб». У цьому разі чітко вказано на існування результату діяльності виконавця: виготовлений товар чи зміна властивостей вже існуючого товару. Наявність товару як результату виконання роботи є обов'язковою ознакою виконаної роботи. І хоча такий товар також призначений для задоволення особистих потреб споживача, у можливості передати його далі споживач не обмежений.

Отже, ДФС у Листі, посилаючись на необхідність захисту споживача, погоджується про застосування поняття «послуга» у розумінні Закону про захист прав споживачів. А цей Закон, підкреслимо, розмежовує поняття «послуга» і «робота». З точки зору Закону про захист прав споживачів,

наприклад, перукарня не надає послуги, а виконує роботу. Перукар в прямому сенсі «бере» у руки розпатлану голову клієнта і (приклавши свою майстерність та різні перукарські засоби) робить зачіску, після чого «повертає» її клієнтові у пристойному вигляді. Очевидно, що клієнт не споживає послугу у процесі її надання, а отримує результат роботи, що видно у дзеркалі. Про це свідчить і запитання перукаря в кінці процесу: «Вам подобається?».

Певну плутанину у розглядуване питання може внести Перелік № 1336, згідно з яким у певних випадках можна не застосовувати РРО, а користуватись розрахунковими книжками (РК), квитанції яких у розумінні Закону про РРО є повними аналогами касових чеків РРО. До речі, оформлення розрахунків за допомогою РК, що потребують реєстрації в органі ДФС відповідно по Порядку реєстрації та ведення РК[3] таке незручне і трудомістке, що РРО у порівнянні з ними набагато краще (хоча і коштує дорожче).

У Переліку № 1336 послуги і роботи чітко не розмежовуються між собою. Послугою, наприклад, названо ремонт взуття, швейних та трикотажних виробів, виробів текстильної та шкіряної галантереї, радіоелектронної апаратури, побутових машин і приладів, металевих виробів. Але у даному разі змінюються властивості об'єктів: із зіпсованого вони перетворюються у відремонтовані. Тобто ремонт є не послугою, а роботою.

Проте така плутанина не є аргументом на користь того, що у Законі про РРО поняття «послуга» охоплює як послуги, так і роботи, оскільки Перелік № 1336, по-перше, не містить поняття «послуги», а лише застосовує його, а, по-друге, він є підзаконним актом, а значить має нижчу юридичну силу, ніж Закон про захист прав споживачів.

Окрім наведених вище аргументів, вам, як судді варто ще зважити та врахувати ще й існування розмежування понять «послуги» і «роботи» в ЦКУ, та понять «послуги» і «результати робіт» в ПКУ, про які ми говорили вище.

Отже, якщо уявити, що ви – суддя, то вам і визначитися з тим, чи є роботи послугами.

КВЕД: допомагає чи заважає?

Певних ускладнень у спілкуванні з податківцями можна очікувати від звички останніх посилатися де треба і не треба на КВЕД. Уникнути необхідності спростування такого посилання не вдасться й у цьому разі.

КВЕД затверджено відповідно до Закону № 1315 [4], відповідно до ст.2 якого регулюються відносини, пов'язані з діяльністю у сфері стандартизації та застосуванням її результатів.

Відповідно до ч.5 ст.259 ГКУ національні класифікатори є складовою частиною національної системи класифікації. А згідно із ст.260 ГКУ «загальна класифікація галузей економіки є складовою частиною єдиної системи класифікації і кодування техніко-економічної і статистичної інформації, яка використовується суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин, а також органами державної влади та органами місцевого самоврядування в процесі управління господарською діяльністю».

Однак найкраща аргументація незастосування КВЕД до відносин у сфері РРО наведена у самому КВЕД. Так, відповідно до Розділу I КВЕД він «установлює основи для підготовки та поширення статистичної інформації

за видами економічної діяльності».

«Основне призначення КВЕД – визначати та кодувати основні та другорядні види економічної діяльності юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців».

Крім того, КВЕД призначений забезпечувати:

статистичний облік підприємств і організацій за видами економічної діяльності;

проведення державних статистичних спостережень економічної діяльності й аналізу статистичної інформації на макрорівні;

зіставлення національної статистичної інформації з міжнародною через застосування єдиної статистичної термінології, статистичних одиниць і принципів визначення та змінення видів економічної діяльності підприємств.

Тобто КВЕД – це статистичний інструмент для впорядкування економічної інформації. І він не завжди відповідає всім потребам користувачів за межами статистичної системи, у зв'язку з чим можуть виникнути суперечності стосовно юридичного використання коду КВЕД. Слід мати на увазі, що сам код виду діяльності не створює прав чи обов'язків для підприємств, не спричиняє жодних правових наслідків. Код виду діяльності не обов'язково достатній критерій для виконання умов, передбачених нормативними актами. У застосуванні нормативних актів чи контрактів код виду діяльності – це припущення, а не доказ.

І ще одна цитата з КВЕД «будь-яке використання КВЕД не для статистичних потреб (адміністративних або нормативних) здійснюють самі користувачі за власними правилами, відповідаючи за це та належно пояснюючи таке використання».

Тож, не має значення як називається діяльність у КВЕД: послуга чи робота. Значення має їх правове розмежування відповідно до ЦКУ, ПКУ, Закону про захист прав споживачів.

Довгоочікуваний і приємний висновок

РОБОТИ – не є ПОСЛУГАМИ, а тому діяльність суб'єкта господарювання, який їх виконує не вимагає з точки зору Закону про РРО застосування РРО.

1. Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» (прим. ред.).

2. Лист ДФС від 10.02.2015 р. № 4315/7/99-99-22-07-03-17Опубліковано: Бухгалтерія. – 2015. – № 8. – С. 28–30 (прим. ред.).

3. Порядок реєстрації та ведення розрахункових книжок, книг обліку розрахункових операцій, затверджений наказом Міндоходів України від 28.08.2013 р. № 417 (прим. ред.).

4. Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. «Про стандартизацію» (прим. ред.).

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА²

Взгляд юриста

² Збережено стиль і граматику оригіналу

Предложения по усовершенствованию транспортного налога

Как известно, в связи с проведением налоговой реформы, Налоговый кодекс Украины от 2 декабря 2010 года № 2755-VI (далее НК Украины) пополнился своеобразным «налоговым составом», а именно – налог на имущество. Среди составляющих элементов налога на имущество законодатель выделил транспортный налог, который по существу является полностью самостоятельным.

Несмотря на то, что нормы Кодекса, регулирующие процедуру взимания транспортного налога, изложены достаточно лаконично и, казалось бы, просто и понятно, тем не менее, вопросы он порождает.

Для примера можно рассмотреть ситуацию с угоном автомобиля, когда его собственник все равно оставался плательщиком налога, или же вопрос расхождения в датах момента снятия автомобиля с регистрации в органах Государственной автомобильной инспекции и его утилизацией и так далее. Впрочем, даже сам вопрос оснований для выбора законодателем именно фиксированной ставки и привязки базы налогообложения к объему двигателя оставался нерешенным.

К сожалению, на данный момент предлагаемые изменения направлены в сторону увеличения объекта налогообложения транспортным налогом. Так, на этой неделе, а именно 17 марта 2015 года в Верховном Совете Украины был зарегистрирован Проект Закона «О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины (касательно расширения круга объектов транспортного налога) № 2399.

Данным проектом предлагается пополнить количество объектов налогообложения транспортным налогом водными мотоциклами, катерами, яхтами, вертолетами и частными самолетами.

Следует сразу обратить внимание на несколько непоследовательный подход законодателя, так как предлагается в кубических сантиметрах измерять лишь двигатели автомобилей. Все остальное же – в лошадиных силах.

Второй момент «упирается» в ставки налога. Предлагается для легковых автомобилей оставить ее на уровне 25 000 грн. в год, для водных мотоциклов при этом – 2 000 грн., для катеров – 7 000 грн., для яхт – 25 000 грн. и для самолетов с вертолетами – 45 000 грн.

В этом ключе возникает вопрос также в соразмерности ставок налога, ведь, на первый взгляд, очевидно, что ставка транспортного налога для яхт или же частных вертолетов и самолетов должна значительно превышать таковую для автомобилей, учитывая стоимость самого объекта налогообложения, но, к сожалению, законодатель этого не учитывает.

На наш взгляд, усовершенствование транспортного налога может заключаться в привязке базы налогообложения к стоимости объекта, а не к техническим характеристикам его двигателя (<http://jurblog.com.ua/2015/03/predlozheniya-po-usovershenstvovaniyu-transportnogo-naloga>). – 2015. – 25.03).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: А. Горошинский

Первое судебное заседание по «делу Майдана»: состязательность, или ставка на огульность обвинения?

Состязательность судебного процесса: принцип равноправности сторон обвинения и защиты в представлении перед судом доказательств, самостоятельности в отстаивании сторонами правовых позиций при объективном и беспристрастном суде – краеугольный принцип уголовно-процессуального закона, по степени реализации которого можно судить о степени европеизации всей нашей уголовной юстиции.

Прошедшее на днях судебное заседание по делу о «Расстреле Майдана» показало, что сторона обвинения явно или не желает, или просто еще не готова к реальному правосудию. Рассчитывая под шумок политической целесообразности, и используя общественное мнение, подогретое нарушающими все мыслимые принципы презумпции невиновности высказываниями высокопоставленных лиц о фактически установленных виновниках расстрела «Небесной сотни», продавить через суд обвинение, не задаваясь вопросами доказательности вины и не утруждаясь постулатами индивидуальности наказания.

«Никакого наказания без вины!». Это явно не про то обвинение, которое в зале судебного заседания было вручено обвиняемым Аброськину и Зинченко, и в котором слово «неустановленные» было самым популярным из всех оборотов, в нём присутствующих.

Обвинение, старательно изложенное следователем на 56 страницах формата А-4 и утвержденное прокурором, имеет ровно столько неконкретности, противоречий, несоответствия требованиям процессуального закона и грубой подгонки под нормы уголовного права, сколько было раскритиковано защитой в ходатайствах о возврате такого обвинительного акта прокурору.

Суд, решив не возвращать этот явно незаконный акт, заметил, что для того и следует назначить дело к слушанию, дабы дать возможность защите доказать всю несуразность выдвинутых обвинений в открытом, честном и состязательном судебном процессе.

Что же, с данной логикой трудно не согласиться. Но только при условии, что этот процесс действительно будет открытым, честным и беспристрастным.

Готова ли к этому сторона защиты? Думается: да! К мотивированной критике каждого из изложенного в обвинении абзаца: публично, мотивированно, со ссылкой на материалы дела и имеющиеся факты. Думается, что такая критика необходима для контроля общества над властью, какой бы эта власть не была: исполнительной или судебной.

Это крайне необходимо подсудимым – для предоставления им равных возможностей по своей защите и выяснения, от чего же в конце-концов конкретно им надо защищаться, какие же их конкретные действия ставят им в

вину? И есть ли доказательства совершения конкретно ими этих конкретных действий? Или так и останется всё на уровне «неустановленности», как многократно метко замечено в обвинении?

И может ли обвинение считаться обвинением при избытии в нем фраз «не установлено»? Если обстоятельства не установлены, лица не установлены, время, место не установлено, то, что тогда вообще установлено? Над чем более года бьётся следствие? Куда уходят силы и средства? И нуждаются ли потерпевшие в таком неконкретном обвинении? Защищает ли оно их права, отвечает ли на конкретные вопросы, на которые они хотят получить ответы? Не является ли это неконкретное обвинение попыткой увести общество от правдивых ответов на поставленные обществом справедливые вопросы?

Думается, что у общества есть право знать уже сейчас правду об этом резонансном деле, и уже на данной стадии процесса устроить промежуточный мониторинг: отвечает ли процедура этого судебного процесса принципам справедливого суда, нет ли попыток продавить приговор, как часто это до сих пор бывало в системе нашего правосудия?

«Первыми ласточками» того, что прокуратура не меняется, наряду с несуразным обвинительным актом, явилась и не готовность её к состязательности, что показал первый серьёзный суд. Невозможность мотивирования заявленного обвинением ходатайства, что напрямую требуется законом; постоянные возражения против всех ходатайств защиты – такова линия прокуратуры, как и десять, и двадцать лет назад. Так, а где же перемены? В Европу мы идем? Или пока опять не идем? А когда пойдем?

А как же декларации прокуратуры о задачах по полному и всестороннему расследованию? Или её только интересует то, что надо ей для поддержания обвинения? А как же закон, который требует установления всех обстоятельств дела: одинаково как обвинительных, так и оправдательных?

Так каков же будет этот судебный процесс – «Дело о расстреле Майдана»? Что уже сейчас может заявить защита? Какие уже сейчас есть аргументы, которые поставят под сомнение правильность пути, которое избрало следствие? Нужен ли обществу ещё один судебный процесс ради процесса? Был ли вызревшим этот судебный процесс вообще для его начала? Или всё-таки обвинение поспешило исполнить политический заказ, и теперь будет использовать правила нечестной игры? Ведь еще на стадии вхождения в процедуру рассмотрения данного уголовного дела, которое может войти в анналы судебной практики, сторона обвинения заняла позицию, не предполагающую состязательность и равноправность сторон.

Одно только нежелание выслушать свидетелей, предложенных защитой, ставит справедливый вопрос – а почему нет?

Обоснованность обвинения как условие реализации прав человека на справедливый суд; поспешность предъявления обвинения как не способствующая установлению истины по данному делу; суд присяжных как шанс для стороны защиты на честный и справедливый суд; процессуальная противоречивость позиции обвинения в первом плодотворном судебном заседании как неготовность следовать принципам состязательности; позиция подсудимых, что они думают и каково их мнение о происходящем после

прошедшего уже года фактического лишения их свободы – актуальные проблемы, свое видение которых сторона защиты «беркутовцев» Аброськина и Зинченко готова осветить перед обществом в виде её четвертой власти – прессой, которая единственная ещё не до конца растеряла доверие своего народа (<http://blog.ubr.ua/pravo/pervoe-sudebnoe-zasedanie-po-delu-maidana-sostiazatel'nost-ili-stavka-na-ogulnost-obvini'ia-9948>). – 2015. – 25.03).

Блог на сайті «Минфин»

Про автора: С. Рабинович, российский финансист, управляющий Diamond Age Capital Advisors

Когда Украина выйдет из кризиса

В американских колледжах, на экономических факультетах, во время одной из первых лекций, посвященных рынку акций, студентам обязательно рассказывают о «процентной уловке», заключающейся в арифметике уровня средней школы. И не зря. Потому что даже многие профессиональные инвесторы в «наших краях» плохо о ней помнят.

Заключается она в том, что если курс какой-то акции вначале падает на 50%, а затем растет на 50%, то в конце этого пути стоимость акции составляет всего лишь 75% от первоначальной, а не 100%.

Несмотря на то, что на рынке акций случаются взлеты и падения по много раз в день, студентам этой простой формулой как бы дают понять то, что также всегда следует иметь в виду и макроэкономистам: путь вниз бывает стремительным и бездонным, а вот путь вверх всегда занимает как минимум вдвое больше усилий и, главное, времени.

Например, долларový индекс российского фондового рынка РТС достиг своего рекордного значения примерно в 2500 пунктов в мае 2008 года. Сейчас, почти через семь лет, он колеблется на уровне 800-900 пунктов. Он потерял примерно 66%. Но чтобы ему достичь уровня своего прежнего рекорда, фондовый рынок должен подняться почти на 200%! Такова эта простейшая арифметика, определяющая экономику инвесторов в акции.

Взглянув на мировую экономическую статистику по 130 странам на сайте МВФ, вы можете увидеть немало стран, которые за год, вследствие кризисов и войн, теряли и 20%, и 30%, и даже 50% своего ВВП. Но вы практически не найдете стран, которые бы «росли обратно» больше чем на 10-12% в год в лучшие периоды подъема.

Обычно население почти не осознает этого правила на психологическом уровне. Современное общество потребителей, которым является и Россия, и Украина, после четверти века жизни при капитализме, хочет жить здесь и сейчас, и все лучше и лучше! И у людей с трудом укладывается в голове, что рецессия или экономический спад могут длиться не год-полтора, а три-пять лет со все снижающимся и снижающимся уровнем жизни населения.

У современного человека вообще плохо помещается в сознании, что, чисто математически, после года спада, даже за два года роста часто бывает невозможным восстановить прежний уровень и образ их жизни.

Думаю, если бы поколению сегодняшних относительно молодых украинцев сообщили 24 года назад, в 1991 году, сразу же после обретения Украиной независимости, что следующие 10 (!) лет они будут жить при падающей вниз экономике (а ВВП Украины падал с 1991 по 1999 год включительно, и только в 2000-м начался экономический рост), то они устроили бы всенародный Майдан тогда же! Но, как мы помним, Майдана в 90-х в Украине не произошло, потому что каждый год вселял надежду на то, что «в следующем году уже будет лучше», ведь «хуже быть уже не может!». И лишь это позволяло «держаться».

Для того чтобы более-менее точно ответить на вопрос, когда Украина достигнет своего уровня жизни в последний довоенный 2013 год, следует сначала понять, с какой точки мы будем вести отсчет. То есть, как говорят экономисты, когда мы достигнем дна экономического спада.

Как хорошо известно всем – дно еще не найдено.

Чтобы не углубляться в дебри и противоречия украинской экономической статистики за последний год (а экономическая статистика любой страны перестает быть точной, когда инфляция достигает двузначных цифр, а девальвация – трехзначных), предлагаем взглянуть на сложившуюся экономическую картину в Украине со стороны «долларовой статистики» ВВП страны. То есть увидеть ее такой, какой ее видят инвесторы со всего мира на сайте МВФ.

ВВП Украины за 2013 год составлял около \$180 млрд. Из них \$75 млрд приходилось на экспорт. Это и есть, собственно, валютная составляющая совокупного национального дохода.

С произошедшей на сегодня трехкратной девальвацией \$75 млрд превратились в \$60 млрд – экспорт упал вне зависимости от влияния девальвации, а оставшаяся часть гривневого ВВП (внутреннего потребления) сократилась втрое. Таким образом, украинский ВВП в долларовом эквиваленте (как его видит международная статистика) снизился до \$105 млрд, то есть не на «официальные минстатовские» 7%, а на жуткие 42% за первый год войны и кризиса.

Предположив, что это и есть конечный пункт падения (хотя все читатели понимают, что украинская экономика еще не нашла дна, и вряд ли его найдет на фоне продолжающейся гибридной войны в Украине в этом году), то получается, что даже при среднегодовом росте в 5-7% (по сути, максимально возможном для экономики украинского масштаба, если смотреть на историческую статистику 2000-2013 годов) восстановление к докризисному уровню займет не менее пяти лет.

То есть средний уровень доходов и потребления граждан страны вернется к показателям 2013 года не раньше 2020-го. И это не злой прогноз недоброжелателей, а суровая правда, и математическая, если хотите, реальность...

Но совсем неверным было бы закончить на этой пессимистической ноте, ни слова не сказав об условиях такого роста.

Первое условие – скорейшая финансовая стабилизация при помощи международных финансовых институтов. Второе условие – перезапуск,

восстановление и развитие новой банковской системы. Третье условие – структурные реформы экономики, борьба с коррупцией и демонополизация.

В отличие от России, которая в 2014 году стала почти полностью токсичной как для российского, так и для международного инвестиционного капитала, Украина, наоборот, чисто политически имеет поддержку всего цивилизованного мира – и, как результат, благосклонность международных финансовых институтов. Есть широко обсуждаемые факты, а есть факты менее известные. МВФ утвердил программу финансовой помощи Украине в размере \$17,5 млрд. Эта программа, вкупе с программой реформ, открыла ларец дополнительного финансирования от международных государственных или квазигосударственных кредиторов.

Например, совсем недавно Европарламент выпустил пресс-релиз, в котором говорится о планах ЕС одолжить Украине 1,8 млрд евро в качестве бридж-кредита для закрытия разрыва по балансу платежей страны. Каков процент? ЕС заимствует эти средства на международном финансовом рынке, используя свой кредитный рейтинг, и потом одолжит эти средства Украине под те же самые проценты. Кроме этого, 25 марта 2015 года министр финансов Украины подписала кредитное соглашение с Канадским экспортным агентством на сумму в 200 млн канадских долларов, на период 5 лет, под 1,43% годовых.

Я думаю, постепенно Украина справится и со вторым, и с третьим условиями. У нее есть высокий шанс, данный революцией и новым политическим мандатом, выданным президенту, правительству и Раде.

А вот насчет России у меня есть большие сомнения, ибо вся страна, с экономической и финансовой точек зрения, несется прямо в бетонную стену. И это движение происходит на фоне того, что РФ стала страной-изгоем политически, экономически и финансово. Она стала токсичной, и эта токсичность вобьет ее в бетонную стену – с трудно прогнозируемыми последствиями, выходящими далеко за пределы профессиональных экономистов и финансистов. Последует социальная напряженность, которая может привести к социальным взрывам. Что за ними? «Отвал» регионов? Акты сепаратизма? Реакция Москвы? Кровь? Возможность гражданской войны на одной восьмой части суши, нашпигованной ядерным оружием? И почему Россия не движется туда же, куда и Украина – в ЕС? Хотя, мы все знаем, почему, и этот вопрос риторический. Но об этом в другой раз... (<http://minfin.com.ua/2015/04/06/6673089>). – 2015. – 6.04).

Блог на сайті «Минфин»

Про автора: А. Охрименко, економіст

«Зачем они это делают?»

«Зачем они это делают?», этот вопрос задал человек, которого по праву можно назвать аксакалом нашего банковского рынка. Он еще помнит, как Виктор Ющенко ему помогал на третий этаж телевизор заносить, когда и сам Виктор Ющенко, это был просто обычный работник Госбанка УССР. Как говорится, было время, и были события.

Если перефразировать этот вопрос, то получается, очевидный вопрос: зачем действующее руководство НБУ целенаправленно уничтожает банковскую систему Украины? Какая им от этого выгода? Лучше было бы спросить у них, но они, даже если и знают, вряд ли скажут, поэтому нам пришлось самим сделать небольшую дискуссию. Нам – это группе разновозрастных людей, среди которых были и две милые дамы, но всех нас объединяет то, что все в разные времена работали или работают в банковской системе Украины. И поэтому все знают не в теории, а из практики.

Если обобщить все разные мысли, то можно сделать три предположения, зачем действующее руководство НБУ уничтожает банковскую систему, и тем самым разоряет бизнес и загоняет население в нищету. Это только предположения, но думаю, они имеют место быть, как говорят в Одессе.

Первая гипотеза. Руководство НБУ специально уничтожает банковскую систему, чтобы уничтожить всех сильных игроков рынка, а уже потом самим поделить рынок. Доля истины в этом есть. У президента Украины, главы НБУ, премьера, есть или свои банки или банки их друзей и спонсоров. Поэтому вполне можно допустить, что НБУ специально уничтожает банковскую систему, чтобы через пару лет лидерами нашего банковского сектора стали их банки, которые сейчас мелкие, но за прошлый год показали шикарный рост. Хотя эта гипотеза имеет одно противоречие: уничтожая банковскую систему, НБУ уже довело до того, что население и бизнес боится банковской системы. Никогда за всю историю банковской системы Украины, даже в 90-е годы не было такого недоверия к банкам со стороны бизнеса и населения. Хотя может быть они надеются, что в любом случае бизнесу все равно нужно будет делать безналичные платежи, а население все равно будет размещать депозиты, так как нет в Украине другой альтернативы. А их мелкие банки имеют возможность за счет денег госбюджета и бесконтрольной эмиссии денег богатеть быстро и азартно и могут быть вполне успешными игроками банковского рынка после Руины. И тогда они смогут нам рассказывать, как менеджеры их банков очень хорошо работают и поэтому их банки так быстро растут и по активам, и по прибыли. Хорошо, принимаем гипотезу.

Вторая гипотеза. Уничтожить банковскую систему приказал МВФ, а сейчас правительство Украины находится под полным контролем госдепа США и поэтому указание МВФ они обязаны выполнять. Тоже вполне возможно. Тем более, что новый Меморандум МВФ требует ускорить процесс уничтожения банковской системы и запрещает выплачивать украинцам компенсацию по депозитам в полном объеме. Хотя было высказано мнение, что МВФ это делает не потому, что у них не любят Украину или хотят целенаправленно уничтожить банковскую систему Украины. Тут скорее другое – просто все советы МВФ всегда завершаются таким результатом. То же самое МВФ сделал и в Греции, и

в Мексиці, і в Аргентині. Просто МВФ заведомо дає бессмысленні поради, а потім дивиться, що буде, і якщо все рухне, він робить вигляд, що він не винуват, а це просто країна-жертва погано себе веде. Може бути і так. Приймаємо і цю гіпотезу.

Третя гіпотеза. Керівництво НБУ спеціально розвалює банківську систему, щоб потім можна було по дешевці перепродати українські банки нерезидентам за хорошу комісію і відкат. Теж зовсім в нашій душі. Хоча, не зрозуміло, хто з нерезидентів захоче приходити на Руїну. Після розвалу СРСР і створення України теж було багато розмов, що сюди прийдуть інвестори з Європи і США і все куплять по дешевці. Але в дійсності нічого такого не було. Купівка українських банків в 2004-2008 роках, скоріше була просто дань моді, тоді по всьому світу купували банки, і не тільки в Україні, але і в Росії, Білорусії і навіть в Африці. Тепер такої моди немає. Скоріше навпаки. Хоча і цю гіпотезу можна теж взяти за основу.

І все ж – чому вони це роблять? Зрозуміло, що роблять це вони виключно, щоб заробити, і як можна більше заробити. А це обставина, що багато компаній розорилися, багато українців втратили депозити і продовжують втрачати, їм це не турбує. Вони всі у нас Герої Майдана, і тепер мають повне право грабувати народ України, бо Майдан дав їм індульгенцію на грабежі. Слава Україні!
(<http://minfin.com.ua/blogs/okhrimenko/67894>). – 2015. – 6.04).

Блог на сайті «lb.ua»

Про автора: А. Жолудь

Інфляція в Україні: минуле, сьогодні та майбутнє

Хвилююча історія з трьох частин, з прологом та епілогом

Пролог

Питання інфляції завжди гаряче обговорювалось в Україні – починаючи від періоду гіперінфляції 90-их років і підвищення рівня цін на тлі зростаючого попиту в 2000-х роках і аж до сьогодні, і навіть знайшло своє відображення в майбутньому країни. Одна з ключових реформ, реалізація якої передбачена у Меморандумі МВФ – це перехід до інфляційного таргетування.

У лютому 2015 року високий показник зміни індексу споживчих цін (індекс інфляції) ще більше прискорився – до 34,5% у річному співставленні – це найвищий показник за останні два десятиліття. Такий стрибок не став несподіванкою – відчутне коливання обмінного курсу валютної пари UAH/USD спровокувало паніку на споживчому ринку. Населення будь-що намагалось витратити гривневі заощадження на товари тривалого використання «перед остаточним знеціненням гривні».

Жахливе минуле

Ще з моменту проголошення незалежності в 1991 році «вірус високої інфляції» неухильно переслідує Україну. Спочатку саме притаманна всім пострадянським та східноєвропейським країнам «лібералізація цін» у період широкого дефіциту споживчих товарів спровокувала вибухове зростання цін. З

часом довгоочікуване зниження темпів інфляції (як, наприклад, після 2-3-річного періоду у Польщі та країнах Балтії) так і не наступило, а натомість спостерігалось її різке пришвидшення.

Основними причинами цього стали непослідовність політичних кроків (хвилі лібералізації цін чергувалися з періодами «заморожування цін») і утримання високих радянських соціальних стандартів в умовах економічного спаду без потужної податкової бази (або будь-якої бази на початковому етапі), що призвело до надмірного збільшення грошової маси.

«[Гіпер-] інфляція завжди і всюди є грошовим феноменом» – ця відома цитата Мілтона Фрідмана влучно характеризує ситуацію в Україні. У 1992 році дефіцит бюджету України становив 12,2% від ВВП, і, зважаючи на відсутність доступу до ринків капіталу, був профінансований переважно за рахунок емісії грошей. Як наслідок, інфляція сягнула 2000%. У 1993 році ситуація з дефіцитом бюджету трохи покращилась, але необхідність постійних «сюрпризів» у вигляді зростаючих понад очікування темпів інфляції, впливали для того аби впливати на реальну економіку, призвели до того, що ціни в Україні в ті часи в середньому зросли більш, як на 10 000% за рік. На жаль, Україна стала «світовим рекордсменом» за рівнем інфляції серед країн, що не перебувають у стані війни.

Приймати будь-які довгострокові рішення на тлі такого відчутного зростання цін було неможливо. Таким чином, були введені заходи жорсткої економії, які дозволяли знизити рівень інфляції до двозначної цифри до 1995 року. Таке рішення мало тяжкі наслідки: так в 1994 році ВВП знизився більше як на 20%, так само впав і рівень особистих доходів громадян. У вересні 1996 року, коли інфляція істотно знизилась, була запроваджена національна грошова одиниця – гривня замість «перехідних» купоно-карбованців, які замінили радянський рубль у 1992 році (по обмінному курсу 1:1). Одна гривня обмінювалась у співвідношенні 1:100 тисяч купоно-карбованців. Оскільки в 1996 році середня заробітна плата становила 126 грн, в той час як у 1985 році, тобто напередодні перебудови, становила 168 радянських рублів, то за десятиліття (припустімо, що рівень реальної заробітної плати залишався приблизно однаковим) масштаб цін зріс в 100 000 разів!

Однією із причин інфляції був високий дефіцит бюджету. Введення нової грошової одиниці і фіксація обмінного курсу на рівні приблизно 1,8 грн за 1 долар дозволили тимчасово знизити інфляційні очікування. Як наслідок, в 1997 році темпи зростання ІСЦ знизились до однозначного числа. Бюджетне фінансування переключилось з друкарського верстата центрального банку на короткострокові (терміном до одного року) внутрішні позики. Завдяки відносно високим процентним ставкам (у липні 1998 року, коли річне зростання ІСЦ становило 6,7%, прибутковість перевищила 70% річних), більш-менш стабільному обмінному курсу було залучено значні обсяги як вітчизняного, так і іноземного капіталу. Ситуація майже повністю наслідувала розвиток подій в Росії в той час. Відповідно, коли в серпні 1998 року в Росії відбувся крах фінансової піраміди російського держборгу, в Україні відбулось теж саме явище. Іноземці намагалися вивести свої капітали, різко збільшуючи попит на іноземну валюту і девальвуючи гривню, що призвело до нового сплеску

інфляції. Якщо в липні 1998 року, незадовго до кризи, річний рівень інфляції склав 6,7%, то до грудня того ж року він перевищив 20%, і до 2001 року залишався в діапазоні 20%-30%. Зниження темпів інфляції насамперед відбулося за рахунок помітного урізання дефіциту бюджету в 1999-2000рр, відновлення економічного зростання та стабілізації обмінного курсу на рівні 5,4 грн за 1 долар на початку 2000-их років. Стало зрозуміло, що інфляція є наслідком, а не причиною економічних проблем, які, перш за все, були спричинені «м'якою» грошово-кредитною і податково-бюджетною фіскальною політикою країни.

Один із можливих способів впливу на інфляційні очікування з високим рівнем доларизації економіки, на кшталт української, – це прив'язка гривні до долара США. Щоденно спостерігаючи незмінні показники на інформаційних бордах численних валютних кіосків, населення віритиме, що жодних підстав для зростання цін немає. Ця стабілізація дорого коштуватиме – як тільки обмінний курс зафіксовано, відмовитися від прив'язки буде дуже важко, бо це може спричинити паніку серед населення і бізнесу.

Новий етап прискорення світового економічного зростання і, як наслідок, зростання світових цін на товари (головним чином цін на чорні метали, що складала 30-35 % сумарних доходів від експорту України) створили сприятливі умови для вливання іноземної валюти на український ринок в 2003-2004 роках. Позитивне сальдо торгівельного балансу в поєднанні з фіксованим обмінним курсом призвело до зростання золотовалютних резервів і паралельно збільшило кількість готівкових обігових коштів. З 2005 року сальдо поточного рахунку почало погіршуватись, але після Помаранчевої революції відбувся суттєвий приплив капіталу, який компенсував дисбаланс поточного рахунку. НБУ утримував фіксований обмінний курс, купуючи валюту без будь-якої суттєвої стерилізації таких інтервенцій.

Номінальні доходи населення суттєво збільшилися (наприклад, в 2005 році вони збільшилися на 45 %), що підштовхнуло зростання цін. Інтенсивне кредитування населення додатково підігрівало попит – щорічно з 2005 по 2008 рік обсяг приватних позик стрімко збільшувався приблизно в два рази. Таке суттєве збільшення ресурсів зумовило зростання приватного споживання. Через те, що внутрішня пропозиція та імпорт не задовольняли повністю існуючий попит, це призвело до підвищення цін. В той час населення не дуже переймалося темпами інфляції (приблизно 10% в річному співставленні), оскільки протягом 2002-2008рр спостерігалось швидке зростання приватного споживання, в середньому 10,8% на рік в реальному вираженні. У травні 2008 року, коли світовий оптимізм на товарних ринках різко активізувався, річна інфляція в Україні сягнула 30%.

Світова криза 2008-2009рр дуже сильно вдарила по економіці України: ВВП скоротився на 14,8%, середньозважений річний обмінний курс виріс з 5,27 грн за 1 долар США у 2008 році до 7,79 грн у 2009 році, і тимчасово перетинав позначку в 10 грн за 1 долар США на піку кризи. Не дивлячись на це, рівень інфляції дещо впав – з 25,3% в 2008 році до 16% в 2009 році і 9,4% в 2010 році (в середньому за рік). Здавалось, країна рухається у правильному напрямку: в 2010 році економічне зростання набрало певних обертів, курс гривні

стабілізувався (і знову де-факто з прив'язкою до долара), рівень інфляції уповільнився до однозначного числа.

В роки кризи і показник ВВП, і обсяги споживання знизились приблизно в однаковому співвідношенні. Тим не менш, відновлення обсягів споживання відбулося значно швидшими темпами, ніж зростання реального ВВП – вже в 2011 році рівень обсягу споживання (у постійних цінах) перевищив показник 2008 року, в той час як ВВП не досягнув докризового рівня. У другій половині 2012 року почався новий спад економіки, який триває і до цього часу. У спробах побороти ці проблеми уряд стимулював приватне споживання і вирішив утримувати фіксований обмінний курс гривні до долара. Таким чином, два фактори тиснули на ціни з різних боків: більші доходи спричиняли зростання цін, в той час як низька економічна активність тягнула їх донизу. Протягом 2012-2013рр рецесія отримала «тимчасову перемогу» – кумулятивне зростання цін за ці 2 роки становило лише 3% – дивовижне падіння, враховуючи те, що протягом попереднього десятиліття (2001-2011рр) річна інфляція становила в середньому 10,3%.

Перешкоджаючий зростанню цін ефект рецесії закінчився разом із інвалютними резервами, які були витрачені на штучну підтримку стабільності обмінного курсу. У 2014 році знецінення гривні спричинило 24,9% інфляцію грудень до грудня.

Як підсумок, у різні періоди на споживчу інфляцію в Україні впливали різні фактори:

на початку 90-х років високий дефіцит бюджету і активне «вливання» грошової маси в умовах занепадаючої економіки;

у 2000-х роках проведення нестерилізованих інтервенцій для збереження обмінного курсу по відношенню до долара і занадто оптимістичне інтенсивне приватне споживання, яке не підтримувалось зростанням продуктивності;

сплески інфляції після девальвації в 1998, 2008 і 2014 роках посилюються тим, що українська економіка є занадто відкритою (вразливою) в міжнародній економічній системі (співвідношення зовнішньоторговельного обороту (експорт плюс імпорт) і ВВП – одне з найвищих в світі для економік подібного розміру та рівня розвитку) (http://blogs.lb.ua/zholud/300975_inflyatsiya_ukraini_minule.html). – 2015. – 6.04).

Блог на сайті «lb.ua»

Про автора: О. Гончаров, директор Інституту розвитку економіки України

А дальше может повториться драма, точнее трагедия с приватизацией

Необходимо понять, почему в 1990 году Украина – благословенная и самая богатая из всех советских республик, в последующие два десятилетия превратилась в совершенно нищую и отсталую страну. Может быть, еще не разобравшись с этим, 15 января 2015 года Верховная Рада Украины и отклонила поэтому законопроект КМУ, который разрешал приватизацию около

1250 государственных предприятий, и вернула его на доработку. Под разгосударствление должны попасть шахты, морские торговые порты, ГЭС и ТЭЦ, предприятия АПК, спиртовой отрасли, угольной, авиационной, химической отрасли и машиностроения.

Поймут ли, наконец-то, наши законодатели, что нельзя справедливо распределить государственную собственность? Правда, можно создать справедливые правила игры предстоящей приватизации, по которым предприниматели, наделенные умом, талантом и трудолюбием, займут должное место в гражданском обществе Украины. Конечно, заманчиво сегодня сделать по-другому, а именно отнять у олигархов несправедливо нажитое имущество, но, во-первых, большая часть уже за границей в оффшорах. Во-вторых, что-либо отнять можно лишь один раз, а исковерканная система стимулов «грабь награбленное» останется надолго. Думаю, важнее нашим крупным чиновникам и народным депутатам понять, что приватизация, инвестиции и создание инвестиционного климата взаимосвязаны, и поэтому воспринимать их нужно вместе. Об этом твердо знаю из личного многолетнего опыта работы на рынке М&А. Если не думать экономическим чиновникам исключительно о личном обогащении, то приватизация и привлечение инвестиций являются известным и эффективным способом подъема экономики и выхода из кризиса. К нему активно прибегали и прибегают многие страны, включая Великобританию.

Природа этого способа проста. Например, есть неэффективный госсобственник какого-либо актива, при котором и предприятие простаивает, и страна прибыли не получает. Соответственно надо продать такой актив частному бизнесу, который 1) заплатит за его покупку деньги, а КМУ направит их на госнужды, в том числе, на поддержание точек роста в реальном секторе экономики; 2) вложит дополнительно немалые средства в его модернизацию и повышение производительности труда, что будет способствовать общему экономическому росту и 3) начнет получать прибыль, с чего станет платить налоги и общество опять будет в плюсе. А если добавить к этому создание новых рабочих мест, инфраструктуры и т.д., то станет понятно, что это очень даже выгодный способ ведения дел.

И вот поставьте себя на место наших граждан – собственников общегосударственного имущества, кому им верить? Депутатам провластной коалиции или оппозиционному блоку в Верховной Раде? Для них эксперты в один голос заявляют о том, что экономика Украины находится на грани краха. Особенно после первоапрельского рекордного повышения стоимости тарифов на коммуналку. Теперь и ежу понятно, что не может быть уже никакого беспристрастного анализа текущей ситуации, а поэтому мы самих себя завели в логический тупик, например, с масштабной приватизацией-2015. Причем, перечень государственных предприятий, запрещенных для приватизации, определял еще Закон Украины 1999 года.

Случайно ли мы в этом тупике оказались, или из-за коррумпированности и некомпетентности отдельных крупных чиновников и законодателей? И кому это сейчас важно? Кто-то вообще что-то понимает, почему украинцы в массе своей по оценкам соцопросов поддерживают правительство, если в Украине все так плохо? А если у нас все так хорошо, то почему из страны все больше и

больше людей уезжают на заработки и просят убежища, а кредитование якобы убитой украинской экономики все не прекращается Западом? И главное, просвещенный человек выгоден всем, а незнающий опасен для страны, так как его поступки хаотичные и не прогнозируемые. А пока непосвященные в особенности украинской приватизации рядовые граждане и потенциальные инвесторы могут наблюдать на большинстве государственных предприятий такую картину: наиболее привлекательные активы давно переоформлены различными полузаконными и незаконными способами на коммерческие структуры, а у самого предприятия остались разве что печать и вывеска на входе.

Наконец, следует отметить, что в прошлом месяце КМУ утвердил-таки новый список стратегически важных объектов, которых приватизация не коснется. В основном это предприятия из сферы топлива и энергетики – «Нафтогаз», «Укртрансгаз», «Укрнафта», «Энергоатом», «Львовуголь», «Донбассшахтастрой» и другие. Также в этот перечень вошли предприятия, производящие хлебобулочную продукцию, объекты в сфере обороны, финансов и ракетно-космической отрасли (http://blogs.lb.ua/aleksandr_goncharov/300954_dalshe_povtoritsya_drama.html). – 2015. – 6.04).